

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему **«ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ
ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ КОЛЕДЖІВ»**

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0112-дн
спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»
освітньо-професійної програми
«Педагогіка вищої школи» О. А. Підпригора

Керівник: професор кафедри педагогіки та
психології освітньої діяльності, професор,
д.пед.н. _____ Г. В. Локарева

Рецензент: завідувач кафедри педагогіки та
психології освітньої діяльності, професор,
д.пед.н. _____ О. І. Іваницький

Запоріжжя

2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра педагогіки та психології освітньої діяльності
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки»
Освітньо-професійна програма «Педагогіка вищої школи»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

« ____ » _____ 2024 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Підпригора Олександрю Анатолійовичу

1. Тема роботи: «Організаційно-педагогічні умови формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів»

керівник роботи Локарева Г. В., д. пед. н., професор

затверджена наказом ЗНУ від «26» вересня 2023 року № 1505-с

2. Строк подання студентом роботи: _____

3. Вихідні дані до роботи: аналіз педагогічної та методичної літератури.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) розглянути сутність феномену «пізнавальна активність студентів», зміст цього поняття та фактори впливу на особистість студента; розглянути педагогічний досвід формування пізнавальної активності студентів; визначити рівень мотивації до пізнавальної активності студентів технічних коледжів; визначити організаційно-педагогічні умови формування пізнавальної активності студентів та розробити методичні рекомендації для формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів.

5. Перелік графічного матеріалу: рисунок «Структура пізнавальної активності»; рисунок «Використання інтерактивних методів навчання»; таблиця «Критерії, показники оцінювання та методики діагностики»: 9 таблиць, 9 рисунків з результатами дослідження.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Локарева Г. В.	12.11.22 р.	12.11.22 р.
Розділ 1	Локарева Г. В.	16.01.23 р.	16.01.23 р.
Розділ 2	Локарева Г. В.	24.04.23 р.	24.04.23 р.
Висновки	Локарева Г. В.	27.10.23 р.	27.10.23 р.

7. Дата видачі завдання: _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	листопад	виконано
2	Розробка змісту роботи	грудень	виконано
3	Написання вступу роботи	січень	виконано
4	Написання розділу 1	січень-квітень	виконано
5	Написання розділу 2	квітень-вересень	виконано
6	Написання висновків	жовтень-листопад	виконано
7	Оформлення роботи	грудень-січень	виконано
8	Рецензування	лютий	виконано
9	Захист	березень	

Студент _____ Підпригора О. А.

Керівник роботи _____ Локарева Г. В.

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ Козич І. В.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 53 с., 10 таблиць, 11 рисунків, 44 джерела, 5 додатків.

Мета дослідження: дослідити теоретичні засади формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів та визначити рівень сформованості мотивації до пізнання у здобувачів освіти, розробити рекомендації до підвищення пізнавальної активності студентів технічних коледжів.

Об'єкт дослідження: процес формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів.

Предмет дослідження: педагогічні умови формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів.

Методи дослідження: теоретичні методи: спостереження, аналіз, синтез, систематизація, інтерпретація, узагальнення, емпіричні методик: тестування, анкетування.

Теоретичне значення роботи полягає у аналізі сутності і структурних компонентів пізнавальної активності студентів технічних коледжів та теоретичному обґрунтуванні ефективності її формування шляхом поєднання в освітньому процесі традиційних навчальних методик з інноваційними сучасними технологіями

Практичне значення роботи полягає у розробці організаційно-педагогічних умов та методичних рекомендацій з формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів.

Галузь використання: заклади передвищої освіти, заклади вищої освіти.

ПІЗНАВАЛЬНА АКТИВНІСТЬ, ТЕХНІЧНІ КОЛЕДЖІ, ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК, МОТИВАЦІЯ ДО НАВЧАННЯ, ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ, СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ, ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ, ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ, САМОСТІЙНА РОБОТА.

SUMMARY

Pidopryhora O. A. Organizational and Pedagogical Conditions of Formation of Cognitive Activity of Students of Technical Colleges.

The qualification work consists of an introduction, 2 parts, findings, a list of references (44 items).

The research highlights the problem of organizational and pedagogical conditions for the formation of cognitive activity among students in technical colleges. The cognitive activity of students plays a key role in the development of science in the state. The research objective is to explore the theoretical principles for the formation of cognitive activity among students in technical colleges, as well as to determine their level of formation and develop recommendations for enhancing the cognitive activity of students in technical colleges.

The purpose of the study: to investigate the theoretical foundations of the formation of the cognitive activity of students of technical colleges and to determine the level of formation of the motivation to learn among students of education, to develop recommendations for increasing the cognitive activity of students of technical colleges.

The research tasks:

- 1) to consider the essence of the phenomenon of “cognitive activity of students”, the content of this concept, and the factors influencing the student’s personality;
- 2) to review the pedagogical experience of forming cognitive activity in students;
- 3) to determine the motivation for cognitive activity among students in technical colleges;
- 4) to identify the organizational and pedagogical conditions for the formation of cognitive activity among students and to develop methodological recommendations for fostering cognitive activity among students in technical

colleges.

Object of research: the process of formation of cognitive activity of students of technical colleges.

The subject of the study: pedagogical conditions for the formation of cognitive activity of students of technical colleges

Part 1 “Theoretical foundations of forming the cognitive activity of students in technical colleges” addresses the essence of the phenomenon of “cognitive activity of students”, the content of the concept, its structure, and influencing factors.

Part 2 “Experimental-practical aspects of forming the cognitive activity of students in technical colleges” presents the results of conducted experiments and recommendations for the formation of cognitive activity among students in technical colleges.

Instructors in technical colleges can utilize the obtained results.

Keywords: cognitive activity, technical colleges, skill formation, learning motivation, interactive teaching methods, modern educational technologies, individualized learning, pedagogical techniques, independent work.

ЗМІСТ

Вступ.....	8
Розділ 1. Теоретичні засади формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів.....	11
1.1. Сутність феномену «пізнавальна активність студентів»: зміст поняття, структура, фактори впливу.....	11
1.2. Пізнавальна активність студентів як мотивація до пізнання.....	21
1.3. Педагогічний досвід формування пізнавальної активності студентів.....	29
Розділ 2. Експериментально-практичні аспекти формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів	34
2.1. Діагностика сформованості мотивації до пізнавальної активності студентів технічних коледжів.....	34
2.2. Організаційно-педагогічні умови формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів.....	51
2.3. Методичні рекомендації формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів.....	60
Висновки.....	73
Список використаних джерел.....	61
Додатки.....	65

ВСТУП

У сучасному освітньому середовищі особлива увага приділяється не лише формуванню знань, але і розвитку пізнавальних здібностей студентів. Особливо важливим є формування пізнавальної активності у майбутніх фахівців технічних спеціальностей, оскільки це визначає їхню можливість раціонального використання отриманих знань та навичок у майбутній професійній діяльності.

Пізнавальна активність студентів грає ключову роль у розвитку професіоналізму майбутнього фахівця. Студенти, які активно займаються дослідницькою та науковою роботою, у майбутньому можуть стати науковцями, які сприятимуть розвитку нових знань, технологій та інновацій. Їхні дослідження можуть привести до відкриттів, які вплинуть на суспільний прогрес та економічний розвиток. Крім того, активна участь студентів у науковій діяльності сприяє формуванню критичного мислення, аналітичних навичок та самостійності. Тому підтримка та стимулювання пізнавальної активності студентів є важливим аспектом розвитку науки та освіти.

Вченими педагогами були проведені дослідження проблем активізації пізнавальної активності людини. Питання формування пізнавальної діяльності, активізації та мотивації у навчанні досліджувалися у працях А. Дьоміна, О. Киричука, В. Лозового, А. Матюшкіна, О. Савченко. Вплив індивідуалізації на активність студентів у процесі навчання досліджувався в роботах В. Беспалька.

Формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів обумовлена кількома важливими факторами:

- технологічне оновлення – сучасний світ характеризується швидкою зміною технологій та методів роботи. Отже, студенти технічних спеціальностей повинні бути здатні швидко навчатися та адаптуватися до нових знань та умінь.

- економічні зміни – глобалізація та перехід до знаннєвої економіки висунули нові вимоги до робочої сили. Спеціалісти технічної галузі мають

мислити креативно та інноваційно, щоб бути конкурентоспроможними на ринку.

- зміни в освітній парадигмі – відхід від традиційної моделі освіти, яка зорієнтована на запам'ятовування інформації, до підходів, які акцентують розвиток критичного мислення та проблемних навичок.

- необхідність розвитку м'яких навичок – крім глибоких технічних знань, важливими є комунікативні навички, гнучкість, здатність до командної роботи та вирішення конфліктів, що також може бути розвинуто через пізнавальну активність.

- збільшення вимог до якості освіти – суспільство та роботодавці очікують, що випускники коледжів здатні не тільки виконувати вузькоспеціалізовані завдання, а й мати багатий набір знань та умінь, які дозволяють їм швидко освоювати різні ролі в професійному середовищі.

- вплив цифровізації – нарощування цифрових засобів навчання і віртуальних лабораторій вимагає від студентів високого рівня пізнавальної активності, щоб вивчати й ефективно користуватися цими новими інструментами [5].

Організаційно-педагогічні умови для формування пізнавальної активності студентів є предметом вивчення в сучасній педагогічній науці, що підкреслює її велику соціальну значущість та важливість її розробленості. Це питання стоїть на перетині психології, педагогіки та соціології і стосується не лише навчання, а й загального розвитку особистості молодої людини.

Відповідно, проблема формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів була і залишається актуальною.

Враховуючи ці аспекти, була обрана тема роботи «Організаційно-педагогічні умови формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів»

Мета дослідження: дослідити теоретичні засади формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів та визначити рівень сформованості мотивації до пізнання у здобувачів освіти, розробити

рекомендації до підвищення пізнавальної активності студентів технічних коледжів.

Об'єкт дослідження: процес формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів.

Предмет дослідження: педагогічні умови формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів.

Завдання дослідження:

1. Вивчити сутність феномену «пізнавальна активність студентів», зміст поняття та фактори впливу на формування пізнавальної активності студента.

2. Розглянути педагогічний досвід формування пізнавальної активності студентів.

3. Визначити рівень мотивації до пізнавальної активності студентів технічних коледжів.

4. Визначити організаційно-педагогічні умови формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів та розробити методичні рекомендації для формування пізнавальної активності майбутніх фахівців.

Методи дослідження: теоретичні методи: спостереження, аналіз, синтез, систематизація, інтерпретація, узагальнення, емпіричні методи: тестування, анкетування.

Теоретичне значення роботи полягає у аналізі сутності і структурних компонентів пізнавальної активності студентів технічних коледжів та теоретичному обґрунтуванні ефективності її формування шляхом поєднання в освітньому процесі традиційних навчальних методик з інноваційними сучасними технологіями.

Практичне значення роботи полягає у розробці організаційно-педагогічних умов та методичних рекомендацій з формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів.

Структура магістерської роботи: магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ КОЛЕДЖІВ

1.1. Сутність феномену «пізнавальна активність студентів»: зміст поняття, структура, фактори впливу

Пізнавальна активність студентів визначається їхнім бажанням та здатністю до активного засвоєння знань, розв'язання проблем, аналізу та синтезу інформації. Цей феномен містить в себе прагнення до самостійного навчання, критичного мислення, ініціативи у вивченні матеріалу, а також бажання розвивати власні розумові здібності. Пізнавальна активність сприяє глибокому засвоєнню знань, розвитку творчого мислення та формуванню критичного підходу до отриманої інформації.

Пізнавальна активність студентів дає уяву про їхню здатність до активного засвоєння знань, розуміння та застосування отриманої інформації. Це твердження базується на ідеї, що студенти повинні бути активною частиною навчального процесу, здатними аналізувати, обговорювати, формулювати свої власні висновки та застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Історично пізнавальна активність студентів була актуальною в контексті розвитку педагогічних теорій у другій половині 20 століття. Це пов'язано з намаганням педагогів оновити навчальний процес, заохочуючи активну участь студентів у навчанні. Такий підхід передбачає, що студенти повинні брати участь у власному навчанні, вирішувати завдання, ставити питання, обговорювати матеріал, розвивати критичне та творче мислення.

Становлення пізнавальної активності студентів було спрямоване на зміну парадигми в навчальному процесі від пасивного засвоєння інформації до активної участі у навчанні. Цей підхід виявився важливим кроком у педагогіці, оскільки сприяє розвитку студентів як особистостей та підготовці до

професійної діяльності.

Для того щоб розкрити сутність пізнавальної активності, необхідно зрозуміти наукове визначення поняття активності. Історичний шлях розвитку цього феномену може допомогти нам у цьому. Прослідкувавши історію становлення поняття активності, стає очевидним, що це складне завдання. Важко виділити «чисту» лінію розвитку та утвердження поняття активності, як вказав І. Джидар'ян. Уявлення про активність виникали у контексті інших глобальних категорій, таких як душа, рух, форма, мета, зовнішня та внутрішня детермінація, свобода та інше. В елліністичний період античної філософії психічні явища відокремилися від загальних біологічних, що призвело до уявлень про активність суб'єкта відносно не лише зовнішнього світу, а й до внутрішніх психічних процесів [19].

Проблема активізації пізнавальної активності має глибокі історичні коріння. Уже у IV-V столітті до нашої ери давньогрецькі філософи, такі як Сократ, Платон, Арістотель та Демокріт, відзначали важливі концепції, які залишаються актуальними й до цього часу. Наприклад, вони покладали акцент на значення сократичного діалогу та розвиток навичок, необхідних для діалектичних суперечок, відомих як «маєвтика Сократа», а також підкреслювали значення самовдосконалення та розвитку ерудиції суб'єкта навчання.

Період Відродження призвів до значних змін у розумінні пізнавальної активності суб'єкта. Активність суб'єкта в цей період пояснювалася не лише накладанням апріорних знань, але й можливістю впливу на них чуттєвих мотивів та устремлінь людини.

Французькі матеріалісти XVIII століття, такі як Е. Кондільяк, Ж. Ламетрі, Ж-Ж. Руссо, К. Гельвецій, Д. Дідро, П. Гольбах і П. Кабаніс, акцентували увагу на «зв'язку активності живих систем, включаючи пізнавальну активність, з їх матеріальною організацією. Вони пояснювали здатність матерії відчувати і мислити саме складністю її організації, а не наявністю окремої субстанції [39].

Таким чином, історично пізнавальна активність студентів є результатом

розвитку педагогічних ідей та уявлень про навчання та становить важливий компонент сучасної освіти.

Пізніше, основним висновком з вчення Канта був той, що пізнання не може бути прямим відображенням реальності, воно є опосередкованим суб'єктивною дійсністю, навіть на рівні чуттєвого відображення. За Гегелем, основою світу є абсолютна ідея, яка породжує реальний матеріальний світ через свій саморух. Суть пізнання полягає в саморозвитку, тобто в осмисленні власного змісту. Таким чином, Гегель розглядає пізнання як активну людську діяльність. Проте здатність людини пізнавати світ не є вродженою - здатність до пізнання дається лише з народження.

З точки зору психоаналітичного підходу, джерелами активності виступають потяги (у Зигмунда Фрейда – сексуальні потяги, лібідо; у Альфреда Адлера – потяги самоствердження). З. Фрейд наголошував, що будь-яка активність людини визначається інстинктами. Вплив останніх на поведінку може бути як прямим, так і непрямим, замаскованим. Проте саме інстинкти є кінцевою причиною будь-якої активності.

Альфред Адлер стверджував, що люди мають творчу потужність, яка дозволяє їм бути архітекторами свого власного життя: «вільна та свідомо активність – це ключова риса людини». Екзистенційна психологія розглядала абстрактну, суб'єктивну активність індивіда, навіть у випадках творчої діяльності. Ця активність трактувалася як спонтанна, незалежна від оточуючого середовища, де середовище розглядалося як вороже до індивіда.

Класичні педагоги, такі як Й. Герbart, А. Дістервег, Я. Коменський, Й. Песталоцці, К. Ушинський та інші, також досліджували важливі аспекти формування творчої особистості та розвитку її пізнавальної активності. Наприклад, в своїй праці «Велика дидактика» чеський педагог Ян Амос Коменський стверджував, що дидактика є універсальним мистецтвом навчання, яке дозволяє передавати знання швидко, приємно та з гарантованим успіхом [3].

У наукових дослідженнях видатних педагогів ХХ століття досліджувалася потреба у формуванні пізнавальної активності й творчого мислення на основі

комплексного підходу до навчання. Аспекти удосконалення навчального процесу вищої школи освітлено в трудах таких науковців, як А. Алексюк, С. Сисоєва. Діяльність у процесі навчання й структурування навчального матеріалу описані в працях дослідників В. Галузинського, О. Савченко. Проблема розвитку пізнавальної активності студентів була предметом аналізу в наукових доробках таких вчених, як В. Водяний, В. Довганець, Г. Захарова, В. Карпюк, Г. Костишина, Т. Темерівська. Формування мотивації до педагогічної діяльності досліджувалося у працях таких учених, як Р. Борківська, І. Зайцева, М. Леврінц, Н. Ніколайчук, а особливості самоосвіти (самовиховання) – у творчості А. Калініченка, О. Лавриненка, М. Малоївана, Л. Савенкової [15].

В останніх психологічних дослідженнях багато уваги приділяється проблемі пізнавальної активності, яка досліджується в різних аспектах. Це включає аналіз структури та процесів розвитку пізнавальної активності, вплив комунікації на її розвиток, вивчення впливу сімейного середовища на розвиток пізнавальної активності, а також роль різних видів діяльності у формуванні пізнавальної активності. Ці аспекти становлять важливі завдання для дослідження пізнавальної активності серед студентської молоді і є актуальними для психології навчання.

При розгляді літературних джерел видно, що з розвитком філософської та психологічної думки мінялися погляди на сутність активності. Активність – це не лише вияв життєдіяльності особистості, а й умова її розвитку. Вона є однією з основних характеристик особистості, яка дає змогу бути джерелом змін у відносинах з навколишнім світом (у протилежність реактивності, коли джерелом є зовнішній стимул). Активність проявляється у багатогранній діяльності, спрямованій на пізнання, зміни та перетворення навколишнього світу, а також на зміни власної природи та психічного стану. Це також ступінь взаємодії суб'єкта з оточуючою дійсністю. Активність є однією з найважливіших категорій у дослідженні природи психіки, психічного розвитку, свідомості, пізнавальних та творчих можливостей особистості.

Пізнавальна активність – це здатність людини активно сприймати, обробляти та інтерпретувати інформацію з оточуючого світу. Це процес, коли людина активно взаємодіє з навколишнім середовищем, вивчає нові речі, розвиває свої пізнавальні можливості та навички. Пізнавальна активність містить сприйняття, увагу, мислення, пам'ять, уяву, аналіз, синтез та оцінку інформації. Вона є важливою для процесу навчання, розвитку особистості та для взаємодії людини з навколишнім світом.

Пізнавальна активність особистості – це свідомо діяльність, спрямована на отримання інформації, формування знань і досвіду. Коректна організація цієї діяльності має безпосереднє вплив на результати роботи вчителя та успішність студентів. Вміння вчителя організовувати та керувати цією активністю є одним із основних показників його педагогічної майстерності. Керуючись здібностями кожного студента та його можливостями, педагог повинен вміти вибирати методи, прийоми та технології викладання, які дозволять досягти поставлені навчальні та виховні цілі. Видатні педагоги світу вважають, що можна організувати процес навчання так, щоб у всіх студентів був високий пізнавальний інтерес і активність [8]. Для цього необхідно сформувані пізнавальний інтерес, який розвивається та формується у діяльності, перш за все, в навчанні. Формування пізнавальних інтересів відбувається через саме зміст навчальних предметів, які надають таку можливість, а також шляхом організації пізнавальної діяльності студентів.

Пізнавальна активність студентів містить в собі ряд характеристик, що визначають студентську активність у процесі навчання. Це готовність студентів самостійно засвоювати нові знання, проводити дослідження та виконувати завдання без надмірної контролю. Здатність оцінювати і аналізувати інформацію, вміння робити власні висновки на основі доступної інформації. Бажання ініціювати та приймати участь у навчальних процесах, демонструючи активний підхід до навчання. Стимулювання пізнавальної активності містить в себе використання методів та підходів, що сприяють зацікавленню студентів у навчанні, стимулюючи їхню активність та бажання досягти високих результатів.

Загальною метою підтримки пізнавальної активності студентів є створення умов для розвитку їхнього потенціалу, формування критичного мислення і навичок самостійного навчання.

Якщо студент завдяки правильно організованій пізнавальній діяльності включився у постійний пошук нових аспектів у предметі свого інтересу, почав встановлювати більш глибокі зв'язки та відносини в ньому, якщо з'явилося бажання і прагнення більше та всебічно займатися цим об'єктом – це означає, що йому вдалося сформуванати відмінні риси пізнавального інтересу. Тому так важливий ретельний відбір змісту навчального матеріалу, демонстрація багатства, закладеного в наукових знаннях. Здивування – це потужний стимул пізнання, його первинний елемент. Допитливість поглиблює процес пізнання, в допитливості формується цікавість. Позитивні емоції та вольові зусилля стоять в основі активного пізнання [21]. Пізнавальний інтерес та цікавість включають психофізіологічні процеси активного набуття знань, активного пошуку відповідей на цікаві питання та здобуття досвіду. І чим активніше протікає розумовий та практичний навчально-пізнавальний процес, тим продуктивніше його результат.

Пізнавальна активність студентів може бути розглянута як сукупність таких «складових» як мотивація до навчання, самостійність, критичне мислення, ініціативність, заохочення та підтримка. Ці складові частини утворюють структуру феномену «пізнавальна активність студентів», яка сприяє їхньому ефективному навчанню та розвитку. Під мотивацією до навчання, маємо на увазі що студенти виявляють бажання вивчати нові знання та розвивати свої навички. Їхні мотиви можуть бути різноманітними, включаючи інтерес до предмету, потребу у знаннях для майбутньої професійної діяльності, амбіції досягнення високих результатів тощо. Самостійність виражається у готовності студентів о самостійного вивчення матеріалу, виконання завдань та пошук необхідної інформації. Вміння аналізувати і оцінювати інформацію, уміння ставити запитання та робити логічні висновки це необхідне в пізнавальній активності критичне мислення. Заохочення та підтримка це

створення умов для стимулювання пізнавальної активності, які можуть включати похвалу за досягнення, можливість вибору завдань чи проектів, підтримку вчителів та однолітків. Ініціативність, це коли студенти демонструють бажання приймати активну участь у навчальних процесах, запропоновувати власні ідеї та розв'язувати проблеми.

Зміст навчальних предметів та пізнавальні вміння само по собі ще не реалізують інтересу. Для цього необхідно створювати відповідні умови. Роль вчителя полягає у створенні таких умов для формування пізнавального інтересу, як стан психіки студента, який впливає на особистісне виховання. Наразі чітко виокремилися два підходи до розуміння сутності пізнавальної активності.

Деякі дослідники розглядають пізнавальну активність як діяльність, а інші – як якість особистісного розвитку [31].

Пізнавальна активність як властивість особистості проявляється і формується у діяльності. Активність завжди пов'язана з діяльністю, перш за все, з потребою в знаннях і вміннях, з цікавістю до них, з мотивацією до пізнання. У процесі активного пізнання змінюються не тільки знання, вміння й досвід, а й сама особистість студента; починають стійко формуватися нові переконання. І всі здібності людини розвиваються в процесі діяльності, тим більше, якщо вона цікава та активна. Немає іншого шляху розвитку пізнавальних здатностей, окрім організації пізнавальної діяльності, а для ефективності та успішності – активної пізнавальної діяльності. Сучасна концепція навчання полягає у тому, що учні повинні вчитися самостійно. Роль вчителя полягає в управлінні їхнім навчанням, тобто в мотивації, організації, активації, координації та консультуванні їх діяльності.

Важливою вимогою до сучасного процесу професійного навчання є активна, самостійна, свідома діяльність студентів, їх цілеспрямоване зусилля для успішного виконання завдань. Нова система освіти спрямована на особистісно-орієнтоване навчання. Для створення такої системи навчання, що відповідає освітнім потребам кожного студента відповідно до його здібностей, інтересів та можливостей, сьогодні ми кардинально змінюємо парадигму, згідно

з якою розглядаються взаємини між вчителем і студентом у навчальному процесі. Активність пізнання неможлива без самостійності. Пізнавальна активність та самостійність нероздільні, активні студенти, як правило, є самостійними; низька власна активність студента робить його залежним від інших і позбавляє самостійності. Направляти студентів на самостійне здобування знань та активізувати процес пізнання у межах цієї самостійності – завдання сучасного педагога. Розвиток активності, самостійності, ініціативи та творчого ставлення до справи - це вимоги самого життя, що визначають напрямок вдосконалення навчально-виховного процесу [44].

Керування активністю студентів традиційно називається активізацією. Активізацію визначають як постійний процес спонукання студентів до енергійного, цілеспрямованого навчання, до подолання пасивної та стереотипної діяльності, спаду та застою в розумовій роботі. Головна мета активізації – формування активності студентів, підвищення якості навчально-виховного процесу.

Активний процес пізнання передбачає врахування індивідуальних особливостей студентів, моделювання навчального процесу, його прогнозування, чітке планування, активне управління навчанням і розвитком кожного учня. Активні методи навчання, що активізують процес пізнання, максимально підвищують рівень пізнавальної активності та спонукають до старанного навчання.

У професійній освіті на рівень розвитку пізнавальної активності студента впливає багато суб'єктивних і об'єктивних факторів. Вони залежать від особистості студента. Часто у студентів спостерігається досить низький рівень зацікавленості в навчанні, від'ємне ставлення до знань. Вони примітивно й шаблонно мислять через низький рівень розумової діяльності; не проявляють творчості при вирішенні завдань, прагнуть діяти звичним способом [25]. Проте головне – це зацікавленість у професії. Збудження зацікавленості до предмету можна досягти за допомогою впровадження нових сучасних або, як їх зараз називають, інноваційних технологій в навчанні.

Фактори, які впливають на пізнавальну активність студентів, можуть складатись з наступних аспектів:

- структура навчального процесу: методи і форми навчання, управління класом та організація уроків можуть впливати на здатність студентів до активного засвоєння навчального матеріалу.

- мотивація та зацікавленість: рівень зацікавленості студентів у предметі або темі може впливати на їхню пізнавальну активність. Мотивація може бути спровокована внутрішніми (особистими цілями, інтересами) та зовнішніми чинниками (оцінки, заохочення). Мотивація, внутрішня або зовнішня підтримує бажання отримати нові знання або вирішити певні завдання. Внутрішня мотивація виникає з самого студента і зазвичай пов'язана з особистісними цілями, цінностями та інтересами. Наприклад, бажання збільшити свої знання та розвинути певні навички. З іншого боку, зовнішня мотивація виникає внаслідок зовнішніх факторів, таких як похвала, винагорода або страх покарання. Ці стимули можуть включати оцінки, нагороди або інші форми позитивного чи негативного підсилення, що спонукають студентів до навчання та досягнення результатів. Обидва типи мотивації важливі для підтримки бажання студентів отримувати нові знання та вирішувати певні завдання в навчальному процесі. Таким чином, вчителі можуть використовувати ці внутрішні та зовнішні стимули для стимулювання пізнавальної активності студентів.

- індивідуальні особливості: рівень розвитку когнітивних функцій, інтелектуальної здібності, типи мислення та особистість кожного конкретного студента. До індивідуальних особливостей можна віднести наступні фактори.

- увага: здатність зосередитися на певній діяльності та утримати цю увагу протягом тривалого періоду часу. Здатність зосередитися на певній діяльності та утримати увагу протягом тривалого періоду часу впливає на здатність студентів сприймати та обробляти інформацію. Для стимулювання уваги студентів можуть використовуватися різноманітні методи, такі як використання наочних матеріалів, застосування цікавих прикладів, проведення інтерактивних

вправ та обґрунтоване пояснення важливості теми. Також важливо створити сприятливе середовище, яке допоможе утримати увагу студентів протягом тривалого періоду часу. Це може включати оптимальні умови освітнього простору, використання різноманітних методів навчання та сприяння здібностям студентів з саморегуляції та концентрації уваги. Розуміння та підтримання уваги студентів грає ключову роль у формуванні пізнавальної активності та успішності навчання.

- пам'ять: засвоєння, збереження та відтворення інформації, набутої під час навчання. Пам'ять грає важливу роль у підтримці пізнавальної активності студентів. Це містить в засвоєння, збереження та відтворення інформації, яку вони отримали під час навчання. Розуміння та підтримка пам'яті студентів може включати використання різноманітних методів навчання, включаючи повторення та перевірку знань, використання асоціативних прийомів та мнемотехнік, а також створення сприятливих умов для засвоєння та збереження інформації, таких як правильне освітлення, оптимальний рівень шуму та комфортні умови для навчання. Стимулювання пам'яті студентів через ефективні методи навчання та створення сприятливого навчального середовища може сприяти збереженню та відтворенню отриманої інформації, що забезпечує підтримку їх пізнавальної активності та успішності в навчанні.

- мислення: здатність обробляти та аналізувати отриману інформацію для розв'язання завдань або прийняття рішень. Мислення є важливим елементом пізнавальної активності студентів. Воно містить здатність обробляти та аналізувати отриману інформацію для розв'язання завдань або прийняття рішень. Стимулювання розвитку мислення студентів може включати використання різних методів навчання, таких як провокація думки, стимулюючи завдання, проблемне навчання та участь у дискусіях. Також важливо розвивати навички критичного мислення, логічного аналізу та творчого мислення, що допоможе студентам здійснювати більш ефективну обробку інформації та приймати обґрунтовані рішення. Розуміння та розвиток мислення студентів грає важливу роль у їх пізнавальній активності та здатності до успішного

навчання [20].

Отже успішне впливання на ці фактори може сприяти підвищенню рівня пізнавальної активності студентів та їхнього успішного навчання.

1.2. Пізнавальна активність студентів як мотивація до пізнання

Пізнавальна активність студентів є показником якості їх навчально-пізнавальної діяльності, спрямованої до ефективного оволодіння знаннями та способами діяльності. Вона накопичується завдяки досвіду і дозволяє студенту зрозуміти задачу та відшукати самому засоби або оригінальні шляхи її розв'язання.

Мотивація – це процес, що активує та підтримує поведінку, спрямовану на досягнення певної мети або задоволення потреби. Вона охоплює внутрішні та зовнішні чинники, які стимулюють людину до дії та виявлення активності. Внутрішня мотивація може виникати з особистих цілей, цінностей та інтересів, тоді як зовнішня мотивація може бути пов'язана з очікуванням винагороди, уникненням покарання чи задоволенням зовнішніх очікувань. Мотивація впливає на емоційний стан людини, її сприйняття та увагу, а також на волю до подолання перешкод та досягнення бажаного результату [18].

Мотивація студентів через навчальну активність є темою інтересу в освітніх дослідженнях. Дослідження показали, що захоплююча та інтерактивна діяльність у класі може підвищити мотивацію студентів до навчання. Такі заходи включають проблемне навчання, групові проекти, симуляційне навчання та інші практичні підходи до навчання. Коли студенти мотивовані до навчання, вони, як правило, досягають кращих успіхів у навчанні, а також розвивають критичне мислення та навички вирішення проблем. Ефективні педагоги відіграють важливу роль, допомагаючи студентам виявити власну мотивацію до навчання, надаючи можливості для залучення та персоналізації навчального досвіду.

У сучасному динамічному та мобільному світі успішність особистості залежить не тільки від обсягу знань, а від вміння навчатися та розвиватися, формування практичних навичок. Вища школа має готувати студентів до цього, сприяючи гармонійному розвитку особистості, формуванню сучасного стилю мислення та вмінню використовувати інформацію для власних потреб. Інновації в системі педагогічної освіти акцентують увагу на пошуку шляхів вдосконалення та розвитку інтелектуально розвинених особистостей, які були б активними у соціумі та освітніх процесах.

Дослідження пізнавальних процесів у сучасному суспільстві вказують на те, що витіснення розумового компонента в діяльності людини призводить до виснаження цієї функції. Виходом з цієї ситуації і напрямком подальшого розвитку вважається пошук універсального розвитку, рівноваги і гармонії між інтелектом та почуттям. Важливою якісною характеристикою пізнавальної активності є пізнавальна самостійність, що проявляється у здатності досягати цілей діяльності без сторонньої допомоги [10].

Одним із основних завдань для вищої педагогічної школи в наш час є формування вчительського корпусу, який має високий професійний рівень, обладнаний міцними знаннями та навичками, й готовий до постійного освітнього й професійного розвитку.

Проблема мотивованої активності студентів у процесі навчання є актуальною і має велике значення для ефективності освітнього процесу, стимулювання інтересу до навчання, формування навичок самостійного мислення та підготовки до життя. У педагогічних дослідженнях часто розглядають активність студентів як спосіб сприйняття навчального матеріалу, що містить розкриття взаємозв'язків між явищами, порівняння нової інформації з відомою, конкретизацію, узагальнення та оцінку навчального матеріалу з різних точок зору. Також вказується на те, що активізація є процесом, спрямованим на стимулювання усвідомлення майбутніми спеціалістами їхніх загальних інтересів та потреб як однієї групи, визначення необхідних засобів та активних дій для досягнення поставлених цілей.[13]

Педагоги, досліджуючи проблему активізації, акцентують увагу на спільній діяльності викладача та студентів, стимулюючи їх до енергійного та цілеспрямованого здійснення, подолання інерції та пасивних стереотипних форм викладання та навчання [19]. Коли розглядається поняття активності в процесі навчання, можна виділити два погляди: активність студента під час навчання та активність самого навчального процесу.

Рисунок 1.1. Структура пізнавальної активності

У педагогічних та психологічних дослідженнях активність студентів у навчанні вважається залежною від психічних процесів, таких як увага, наполегливість, сумнів, інтерес, здогад, аналіз, синтез тощо. Вказується, що активність студентів пов'язана зі ставленням до предмету та процесу навчання,

виражає їхнє ставлення до мети діяльності, що визначається мотиваційною сферою та прагненням досягти запланованого результату [6].

Узагальнюючи, активність студентів вважається показником їхнього ставлення до процесу пізнання в конкретній навчальній ситуації, а також це є якістю особистості, що має соціальне значення. Таке ставлення є базою для формування відповідної якості, а ставлення майбутніх вчителів до навчально-пізнавальної діяльності в ході навчання може перетворитися в постійну рису їхнього характеру. Активність проявляється в практиці навчання і стає їх звичним способом діяльності.

Активність проявляється через постановку запитань, бажання аналізувати, самостійно здобувати знання у процесах сприйняття, узагальнення, розуміння та творчого використання. Виявами сформованості активності особистості є: самоініціативність, стиль ведення діяльності, енергійність, інтенсивність, відношення до діяльності, добросовісність, інтерес, самостійність, усвідомлення дій, воля, наполегливість у досягненні мети та творчість. За допомогою цих ознак можна спостерігати підвищення активності студентів у процесі навчання.

Активність особистості у пізнанні позитивно впливає на розвиток її когнітивних здібностей. Психологічне уявлення про навколишню дійсність та засвоєння нових знань ефективно розвивається лише при активній участі особистості у процесі пізнання [4].

Усі форми активності можна розподілити на адаптивні та продуктивні залежно від їх функцій. Адаптивні форми допомагають людині адаптуватися до діяльності і сприяють формуванню стереотипів поведінки, звичок та навичок, що є основою для стандартної поведінки. При цьому виді активності навчання відбувається «за зразком». Продуктивні функції активності сприяють виникненню нових психічних утворень, які не є необхідними для адаптації. Вони ґрунтуються на пізнавальній активності суб'єкта та мотивуються пізнавальними інтересами та потребами. Результатом такої активності є «новизна» в пізаному об'єкті.

Вияв активності в процесі навчання пов'язаний з розширенням знань про світ. Тому в багатьох педагогічних джерелах акцентується на важливості саме пізнавальної активності, яка виникає в результаті продуктивної діяльності.

А. Гебос підкреслює, що активізація діяльності відіграє роль у керівництві процесом функціонування та розвитку пізнавальної активності студентів під час навчання та самостійного вивчення [2]. Пізнавальна активність може бути розглянута як зовнішня та внутрішня. Зовнішній аспект визначає результативність навчально-пізнавальної діяльності протягом певного часу, що виражається в отриманому результаті. Внутрішня сторона цієї активності об'єднує потреби, мотивації, фізичні та розумові зусилля та реалізацію пізнавальних можливостей.

Ознаки пізнавальної активності в будь-якій діяльності включають готовність до праці, бажання займатися самостійною діяльністю, якість виконаної роботи та вміння вибирати оптимальні способи розв'язання завдань. При розгляді навчального процесу як виду активності, ознаками активності майбутніх спеціалістів є такі елементи:

- здатність студентів ставити питання викладачу та своїм товаришам;
- спрямованість на аналіз помилок та критичне мислення;
- використання здобутих знань;
- участь у колективній роботі групи (доповнення, усунення помилок, бажання висловити власну думку);
- самостійна робота з літературою з обраної теми;
- вибір рівня складності завдання;
- самоконтроль, самооцінка та аналіз власних пізнавальних та практичних дій.

Для успішності навчання важливо сприяти пізнавальній активності студентів, розглядаючи навчання як активний процес пізнання з об'єктивними закономірностями. Суть цього полягає в тому, що спосіб та рівень активності студентів у процесі навчання можуть відрізнятися. У навчально-виховному процесі стимули для пізнавальної активності можуть бути як внутрішні

(пізнавальний інтерес), так і зовнішні – заохочення, усвідомлення значення навчальних завдань (мотивація), підкреслення позитивних якостей особистості, визнання успіхів, активна позиція викладача, довіра студентів та інші. Ефективний вибір методів та прийомів у конкретному навчальному контексті є важливим для стимулювання як пізнавальної активності, так і навчально-виховного процесу.

Пізнавальна активність студентів є показником якості їх навчально-пізнавальної діяльності, спрямованої до ефективного оволодіння знаннями та способами діяльності. Враховуючи ознаки, науковцями виділялись різні рівні пізнавальної активності студентів. Так, наприклад, О. Дубинчук встановила наступні рівні пізнавальної активності [3]:

1. Репродуктивно-повторювальна активність, за допомогою якої досвід однієї людини накопичується завдяки досвіду іншої.

2. Пошуково-виконавча активність, яка передбачає такий ступінь самостійності студентів, який дозволяє їх зрозуміти задачу та відшукати самому засоби її розв'язання.

3. Творча активність, коли майбутній вчитель самостійно ставить певну задачу та вибирає нешаблонні, оригінальні шляхи її розв'язання.

Ці рівні взаємообумовлені і відповідають певним віковим групам, але існують не як відокремлені один від одного. У педагогічному контексті важливо підвищувати активність студентів до рівня самостійності. Це означає, що студенти повинні бути здатні висловлювати власні думки незалежно від інших, що є важливим для прояву самостійності. Хоча активність не завжди пов'язана з самостійністю, вона є важливою передумовою для неї. Основою для самостійності є система знань, вмінь та навичок, а також вміння використовувати їх для засвоєння нової інформації. Хоча повна самостійність у навчальному процесі не є можливою, головною ознакою самостійності студентів є досягнення поставленої мети без зовнішньої допомоги, але з участю викладача, який допомагає поставити мету, сформулювати завдання та перевірити отримані результати.

Зазначено, що самостійність у навчанні представляє собою комбінацію пізнавальної, практичної та організаційно-технічної самостійності. Основний принцип забезпечення самостійності у навчанні полягає у способі використання знань. У цьому контексті виділяються пізнавальна та практична самостійність. Остання, пізнавальна самостійність, знаходиться в процесі активної навчальної діяльності. Деякі педагоги роблять відзначення стосовно ознак пізнавальної самостійності студентів, таких як:

- здатність отримувати нові знання та навички, користуючись різними джерелами;
- вміння використовувати раніше здобуті знання в подальшій освіті;
- здатність практично застосовувати знання та навички у вирішенні будь-яких життєво важливих питань [8].

Студенти розвивають свою пізнавальну самостійність у процесі навчання завдяки застосуванню певних методів, прийомів і форм навчання, які відповідають їх рівню знань. Грамотний вибір цих методів у навчальному процесі активізує саме навчання. Вибір та використання навчальних методів потребує від педагога значної педагогічної майстерності та творчості. Головною метою вибору методів є спрямування їх на сприяння розвитку пізнавальної активності та самостійності студентів. Комбінація цих характеристик студентів перетворює їх на пізнавально-активних та самостійних у навчальному процесі.

Здійснюючи аналіз самостійної активності студентів, виділяють чотири рівні [5]:

1. Рівень несамостійної активності (звичайної) – сприйняття студентом пояснень викладача, засвоєння зразка розумової діяльності в умовах проблемної ситуації, виконання їм самостійної роботи, вправ відтворювального характеру, усне відтворення.

2. Рівень напівсамостійної активності характеризується використанням попередніх знань в новій ситуації та прийняттям участі в пошуку способу розв'язання поставленої проблеми.

3. Рівень самостійної активності – виконання робіт репродуктивно-

пошукового типу, коли студент сам працює з текстом підручника, використовує попередні знання в новій ситуації, конструює, розв'язує задачі середнього рівня складності, доводить гіпотези з незначною допомогою викладача.

4. Рівень творчої активності – виконання самостійних робіт, які потребують творчого уявлення, логічного аналізу та відкриття нового способу розв'язання навчальної проблеми, самостійного доведення, самостійні висновки та узагальнення тощо.

Пізнавальну активність неможливо відокремити від професійної мотивації.

Професійна мотивація є одним з ключових факторів успішного навчання студентів у технічних коледжів. Це стимул для розвитку професійних знань, навичок та умінь. На формування професійної мотивації до освіти у студентів технічних коледжів впливають певні внутрішні та зовнішні фактори. Це створення творчої та пізнавальної атмосфери в навчальному процесі, забезпечення демократичного спілкування між здобувачами освіти та викладачами, підтримка та сприяння навчальним успіхам, а також професійного розвитку майбутніх фахівців, позитивне ставлення до освіти та її результатів [13].

Потреба у пізнавальній активності в сучасній освітній системі є критичною. Педагогічна наука, опираючись на результати досліджень у психології та фізіології, а також на принципи теорії пізнання, вирішує основні завдання навчання, використовуючи кілька концептуальних підходів. Серед них особливе значення мають асоціативно-рефлекторна теорія та теорія поетапного формування розумових дій. Інші підходи, такі як проблемно-діяльнісне навчання, програмоване навчання та особистісно-орієнтоване навчання, також варто враховувати [24].

Отже, процес стимулювання пізнавальної активності повинен бути систематично організованим, охоплюючи всі можливі аспекти. Це означає, що потрібні конкретні організаційні та методичні принципи, за якими викладач буде керувати своєю діяльністю та стимулювати пізнавальну активність

студентів. Педагог спонукає студентів до бажання пізнати нове, що стимулює подальшу активність у їхній пізнавальній та майбутній професійній діяльності; забезпечує студентів новими знаннями, пов'язаними з їхньою професійною діяльністю, уміннями та навичками творчого застосування цих знань; сприяє особистісному розвитку студента, розвиває його творче мислення та здатність розв'язувати практичні завдання.

1.3. Педагогічний досвід формування пізнавальної активності студентів

Педагогічний досвід є важливою складовою формування в студентів допитливого навчального ставлення. Він передбачає виявлення та розуміння навчальних потреб кожного окремого студента. Педагогічні методи та практики спрямовані на створення сприятливого навчального середовища, яке сприяє активному навчанню та здатності до критичного мислення.

Представимо досвід формування пізнавальної активності, ті практичні методи для формування пізнавальної активності студентів, які використовуються у Запорізькому авіаційному фаховому коледжі:

1. Застосування активних навчальних методів, таких як метод кейсів, проблемне навчання та проектно-орієнтоване навчання. Ці методи дозволяють студентам більше залучатися до процесу навчання, розвивати критичне мислення та мати здатність до самостійного розв'язання проблем.

Метод кейсів зазвичай полягає у використанні реальних ситуацій або «кейсів», які студенти аналізують та розв'язують, спільно працюючи над знаходженням оптимального рішення. Проблемне навчання стимулює студентів вирішувати проблеми та використовувати критичне мислення для пошуку власних варіантів вирішення ситуацій.

Проектно-орієнтоване навчання дає студентам можливість застосовувати теоретичні знання на практиці, розробляти та реалізовувати власні проекти. Ці

методи допомагають студентам стати активнішими учасниками навчального процесу та підвищують їх здатність до аналізу і розв'язання реальних проблем.

2. Використання методів запитань та відповідей, які спонукають студентів активно мислити та аргументувати своє бачення проблеми.

Наприклад, використання відкритих питань, які вимагають розгорнутих відповідей, спонукає студентів розглядати питання з різних сторін та стимулює їх аналітичні та критичні здібності [23].

Також, метод «розкритого ланцюжка» включає послідовне складання запитань та відповідей, що дозволяє стимулювати високорівневе мислення та логічне мислення у студентів.

Обговорення суперечок та дебати також можуть бути ефективними методами спонукання студентів до активного мислення та аргументації. Це допомагає студентам розвивати навички переконливої аргументації та аналізу.

Використання різних методів запитань та відповідей є важливою складовою активного навчання та стимулює студентів до глибокого та аналітичного мислення.

3. Впровадження інтерактивних технологій, таких як веб-квестів, онлайн-голосування та інтерактивні лекції, для підтримки активної участі студентів в навчальному процесі.

Веб-квести – це цікавий спосіб залучити студентів до навчання, де вони можуть використовувати власний комп'ютер чи смартфон для розв'язання завдань та отримання навчальної інформації через онлайн-ресурси.

Онлайн-голосування дозволяють студентам активно брати участь у процесі навчання, виражати своє бачення та приймати участь у групових обговореннях.

Інтерактивні лекції охоплюють використання мультимедійних матеріалів, відео, анімацій та інших інтерактивних елементів, що допомагають зберегти увагу студентів та підтримувати їхню активну участь під час лекцій.

Взагалі інтерактивні технології допомагають створити зацікавленість та залучення студентів до навчання, роблять навчальний процес цікавішим та

сприяють кращому засвоєнню матеріалу.

4. Стимулювання самостійного пошуку та аналізу інформації за допомогою проектів, дослідницьких завдань та обговорень.

Участь у проектах дозволяє стимулювати самостійність студентів, розвивати їхні дослідницькі навички та навички творчого мислення. Вони посприяють усвідомленню та аналізу великих обсягів інформації та сприяють розвитку критичного мислення.

Дослідницькі завдання дозволяють студентам глибше вивчати певні теми, проводити аналіз та робити висновки на основі отриманих результатів. Це сприяє розвитку аналітичних та креативних навичок.

Обговорення також допомагають стимулювати критичне мислення та аналіз інформації. Вони сприяють взаєморозумінню між студентами та розвитку навичок аргументації.

Такі методи сприяють не лише набуттю нових знань, а й розвитку критичного та аналітичного мислення студентів.

5. Використання методів взаємного навчання, таких як наставництво, колективне вирішення завдань та взаємоперевірка робіт.

Наставництво дозволяє більш досвідченим студентам допомагати менш досвідченим у засвоєнні навчального матеріалу. Цей підхід підтримує співпрацю та взаємодопомогу між студентами, створюючи сприятливе середовище для взаємного навчання [12].

Колективне вирішення завдань допомагає студентам вчитися працювати в команді, обмінюватися ідеями та знаходити спільні рішення. Цей метод сприяє розвитку комунікаційних навичок, та навичок співпраці.

Взаємоперевірка робіт може також бути корисним методом, який спонукає студентів аналізувати та надавати поважну критику щодо робіт своїх товаришів, розвиваючи критичне мислення та вміння виражати свої думки.

Загалом, використання таких методів взаємного навчання сприяє не тільки засвоєнню знань, а й розвитку комунікаційних, лідерських та критичних навичок студентів.

Окрім розглянутих вище методів для активізації пізнавальної активності студентів першого курсу, персоналізований підхід. Для пояснення розкриємо суть персоналізації.

Впроваджуючи методи активізації пізнавальної активності у студентів на першому курсі, ми стикалися з проблемою великої диференціації, тобто студенти, яких ми приймаємо до коледжу мають різний рівень підготовки. Це стосується як освітніх так і психологічних аспектів. Тому результати від впровадження методів для активізації пізнавальної активності не завжди відповідали нашим очікуванням.

Для більш очікуваних результатів основною проблемою, котру треба було усунути, була проблема диференціації рівня підготовки студентів першого курсу. Ця проблема пов'язана з різним рівнем викладання матеріалу в школі, та різних систем стимулювання та заохочення. Цю проблему ми вирішили складанням індивідуальних планів на навчальний рік для кожного студента. Ця робота не є тривіальною, але вона дає потрібний нам результат. Маючи індивідуальний план, адаптований до свого рівня, студент більш активно підвищує свій рівень. Крім того працюючи за своїм індивідуальним планом, він не має прямої конкуренції з іншими студентами, що також усуває деякі психологічні фактори. По суті студент конкурує сам з собою, постійно підвищуючи свій рівень.

У процесі навчання індивідуальний план може бути скоректованим, для досягнення найбільш значущих результатів.

При виконанні індивідуальних планів ми отримуємо студента, який звикає до постійного зросту в конкуренції зі своїми попередніми результатами, своїм попереднім рівнем. А правильна корекція індивідуальних планів, дозволяє наприкінці першого курсу отримати більш менш однаковий рівень всіх студентів, що дозволяє в подальшому ефективно використовувати методи активізації пізнавальної активності.

В Запорізькому авіаційному фаховому коледжі створена система, яка дозволяє студентам активно самовдосконалюватися. Для проведення

практичних і лабораторних занять широко використовуються спеціалізовані програми та платформи, це такі програмні комплекси як LabWorks, Matlab, Proteus. Окрім цього, постійно проводиться аналіз стану технічних лабораторій та навчальних аудиторій, складаються плани модернізації технічного та обчислювального обладнання. Проводиться оновлення програмних комплексів тощо. Сучасні навчальні аудиторії, лабораторії, комп'ютери та програмне забезпечення надають студентам можливість використовувати новітні технології для поглиблення своїх знань та навичок.

Також в Запорізькому авіаційному коледжі розроблена система допомоги студентам в засвоєнні програми навчання. Вона складається з планових консультацій з предметів, та онлайн платформи, де розміщені необхідні для самоосвіти матеріали. Окрім того через онлайн платформу студент може завдати запитання викладачу стосовно виниклих у нього труднощів з засвоєння матеріалу.

Отже, можна сказати, що практичні методи, які використовуються у Запорізькому авіаційному фаховому коледжі, допомагають створити сприятливі умови для формування пізнавальної активності студентів та стимулювати їхню зацікавленість у процесі навчання.

РОЗДІЛ 2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ

2.1. Діагностика сформованості мотивації до пізнавальної активності студентів технічних коледжів

Теоретично проаналізувавши проблему розвитку пізнавальної активності, нами було визначено діагностичний апарат: критерії, показники оцінювання пізнавальної активності студентів та методики дослідження сформованості рівня мотивації до пізнавальної активності (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Критерії, показники оцінювання та методики діагностики

Критерії розвиненості пізнавальної активності	Показники	Методики діагностики
Мотиваційний компонент	<ul style="list-style-type: none"> - пізнавальний інтерес та особистісна потреба в активному ставленні студента до дисциплін; - прагнення подолати труднощі, пошук нового способу розв'язання задач; - самостійне визначення цілі та планів діяльності 	Анкета «Мотивація навчання у виші» за методикою Т. Ільїної Анкета для діагностики сформованості та мотивації студентів.
Пізнавальна активність	<ul style="list-style-type: none"> - готовність до пізнання нових знань; - здатність до самостійного пошуку й роботи з додатковою інформацією, а також складання планів та програм дій; - уміння визначати власний темп роботи в досягненні високих результатів 	Опитувальник Ч. Спільбергера Анкета для оцінки мотивації до пізнавальної активності
Особистий компонент	<ul style="list-style-type: none"> - здатність до абстрактності мислення, розвиненість розумових здібностей; - уміння володіти собою, наполегливість; - наявність високої сумлінності, відповідальності та дисциплінованості; - здатність до вирішення практичних питань, прагнення до самостійності. 	«16 – факторний особистісний опитувальник» (Р. Кеттелла.)

Для діагностики сформованості мотивації до пізнавальної активності студентів існує різноманіття діагностичних методик.. Одина з них – використання анкетування, щоб дослідити мотиваційні фактори, які впливають на студентів. Анкета може включати запитання про їхні цілі, очікування від навчання, інтерес до предметів, самооцінку тощо.

В експериментальній роботі були використані методики К. Замфір, Т. Ільїної, анкетування за методикою Павлова, та власні розробки. Також було використано діагностику пізнавальної активності за опитувальником Ч. Спільбергера [28].

Для досягнення результату експериментальної роботи були поставлені такі завдання:

- виявлення мотивації до навчання;
- визначення рівня сформованості пізнавальної активності студентів.

Важливим моментом було питання вибору вимірювального інструментарію, який можна було використовувати у експериментальній діяльності. Вимірювальний інструментарій повинен був задовольняти кілька вимог. По-перше, методи вимірювання повинні доповнювати один одного та перевіряти один одного. По-друге, отримана під час експерименту інформація повинна однозначно виражати стан процесу формування пізнавальної активності, бути об'єктивною та достатньою. Крім того, необхідно враховувати часові витрати на проведення того чи іншого компонента, тому потрібно було враховувати таку характеристику, як оперативність методу [28].

Зрозуміло, що мотивація професійної діяльності впливає на мотивацію до пізнавальної активності студентів. Якщо студент має чітку уяву про свою майбутню професійну кар'єру і розуміє, які знання та навички потрібні для успіху у цій області, це може стимулювати його бажання активно вивчати відповідні предмети та теми. Самомотивація також є важливим чинником. Якщо студент розуміє, що успішне вивчення технічних наук допоможе йому чи їй досягти професійних цілей та реалізувати себе в обраній галузі, це може сприяти більшій самомотивації та наполегливості в навчанні. Практичне

застосування набутих знань також є дуже важливим, якщо студенти бачать, що здобуті знання та навички будуть корисні у майбутній професійній діяльності, це може стимулювати їх активність в засвоєнні матеріалу та поглибленні розуміння технічних аспектів.

Однак, важливо розуміти, що мотивація до пізнавальної активності може бути залежна від інших факторів, таких як особисті інтереси, педагогічна підтримка, соціальне оточення тощо. Всі ці аспекти взаємодіють між собою, формуючи загальний рівень мотивації та активності студентів в навчанні.

Для оцінки рівня сформованості пізнавальної активності ми використовували тестування та анкетування. Діагностика проводилася за допомогою вищезазначених методик та відповідно до розроблених критеріїв та показників сформованості пізнавальної активності. Оцінювання рівня сформованості когнітивної, особистісної, діяльної активностей проводилося за 4-х бальною шкалою відповідно до визначених показників та критеріїв [26].

Для того щоб виявити суть пізнавальної активності студентів, ми намагався зіставити отриману під час спостережень за студентами оцінку, отриману під час теоретичного навчання і їх самооцінку.

Під час розробки анкети вихідною точкою слугувало визначення обсягу інформації, яку потрібно було отримати. При підборі питань анкети ми керувалися трьома основними ознаками: призначенням, формою та змістом. За призначенням питання поділяються на: фільтруючі, що дозволяють з'ясувати обізнаність студентів з проблемою; основні, спрямовані на отримання основної інформації; контрольні, які дозволяють перевірити достовірність відомостей, що отримані відповідями на основні питання.

При структуруванні ми використовували закриті питання, які передбачають відповіді «так» або «ні», і відкриті питання, що не передбачають конкретної відповіді. За змістом використовувалися як фактологічні питання, так і питання про особистість опитуваного. Під час обробки отриманих даних нас цікавили не лише кількісні показники, а й якісні характеристики відповідей студентів. Так, при виявленні розуміння сутності пізнавальної активності

суб'єктам запропоновано ряд питань, що передбачали розгорнуту відповідь.

Наприклад, двадцять чотири студента (75% опитуваних) першого курсу, надали однослівні відповіді: «так», «звісно», «пізнавальна активність важлива» та інші. Такі відповіді свідчать лише про те, що студенти першого курсу мають нечітке уявлення про роль пізнавальної активності, але також були отримані наступні варіанти відповідей п'ять студентів (15% опитуваних):

«Формування пізнавальної активності необхідне для подальшої успішної професійної діяльності»;

«Пізнавальна активність – це якість, що сприяє поглибленню знань, а також процесу самовдосконалення».

Деякі відповіді, трьох студентів (10% опитуваних), не лише висвітлюють потребу в розвитку пізнавальної активності, а й відбивають їхню думку про те, як зробити цей процес найбільш ефективним.

«Я майбутній висококваліфікований фахівець, тому я повинен вміти швидко пристосовуватися до умов що змінюються на виробництві, повинен бути готовим приймати відповідальні рішення, тому формування пізнавальної активності вважаю необхідною умовою для мого професійного зростання».

Нас цікавила оцінка студентами ролі пізнавальної активності у підготовці до майбутньої висококваліфікованої роботи. Ним пропонувалось розташувати функції пізнавальної активності за значущістю. Ранжувальна шкала пізнавальної активності студентів під час навчання свідчить про те, що в цілому студенти достатньо високо оцінюють її значення у розвитку різних якостей робочого, проте деякі функції отримали недостатню оцінку, що пояснюється наявністю недоліків в організації процесу формування пізнавальної активності.

Шкала функцій пізнавальної активності студентів, яку ми розробили має наступний вигляд:

1. Сприяння зросту інтересу до обраної професії.
2. Формування потребу у самонавчанні та самовдосконаленні.
3. Стимулювання розвиток пізнавального інтересу під час навчання.
4. Допомога у формуванні системи знань.

5. Розвиток вміння та навички самостійної праці.
6. Сприяння більш повному використанню отриманих знань на практиці.
7. Розвиток технічне мислення.
8. Виховання почуття обов'язку та відповідальності.
9. Виховання терплячність та витримку.
10. Сприяння розвитку творчих здібностей.

Функції, які отримали найвищу оцінку, включають збільшення зацікавленості у вибраній професії, розвиток потреби в самоосвіті та самовдосконаленні, а також стимулювання пізнавального інтересу.

У процесі ранжування студенти дали достатньо високу оцінку виховним функціям пізнавальної активності, що пояснюється специфікою навчання в коледжі [28].

Анкета для діагностики сформованості та мотивації студентів.

Анкетування з діагностики сформованості та мотивації проводилася з метою отримання об'єктивної та структурованої інформації про активність, участь і мотиваційні фактори учасників навчального процесу. Це допомагає зрозуміти, наскільки студенти активно працюють на заняттях, наскільки самостійно вони опрацьовують навчальний матеріал, і як вони ставляться до власних знань та навичок.

Анкета складається з п'яти питань, на які надані варіанти відповідей. Кожна відповідь має свій оцінний бал. На анкетування надається шість хвилин.

Інформація, що отримана в результаті анкетування, показує рівень сформованості та мотивації студентів та в комплексі з іншими дослідженнями може бути використана для покращення методів навчання, визначення потреб в студентській підтримці, створення індивідуальних навчальних планів та розвитку більш ефективних навчальних програм. Також, ця інформація може допомогти виявити проблемні аспекти навчального процесу та розробити стратегії для покращення результативності навчання.

Анкета для оцінки мотивації до пізнавальної активності.

Анкетування проводилася з метою збору даних та отримання інформації

від студентів. Проведення анкети допомагає в розумінні того, що стимулює чи заважає індивіду в процесі навчання чи інших пізнавальних діяльностей.

Анкета складається з десяти питань, на які надані варіанти відповідей. Кожна відповідь, має свою вагу у балах. На анкетування відводиться 10 хвилин, варіант відповіді обирається один, який найбільш притаманний особі на даний час. Анкетування дозволяє визначити, які чинники позитивно або негативно впливають на мотивацію особи до пізнавальних зусиль. Допомагає вивчити, які конкретні цілі та очікування має студент у відношенні до своєї пізнавальної активності. Також анкетування може виявити основні потреби та інтереси, які мотивують особу до здобуття нових знань. Разом набрані бали допоможуть нам оцінити рівень мотивації студентів до пізнавальної активності: низький, середній або високий.

Анкета «Мотивація навчання у виші» за методикою Т. Ільїної.

При створенні цієї методики автор використовував ряд інших методик. В ній наявні три шкали: «здобування знань», «оволодіння професією», «отримання диплома». В опитувальник, для маскування, автор методики включила ряд фонових тверджень, які в подальшому не опрацьовуються

При створенні цієї методики Т. Ільїна використала ряд інших методик. В ній наявні три шкали: «здобування знань», «оволодіння професією», «отримання диплома». Анкета складається з п'ятдесяти запитань. В анкету, для маскування, автор методики включила ряд фонових тверджень, які в подальшому не опрацьовуються.

Студентам необхідно відмітити згоду знаком «+» або незгоду – знаком «-» з наведеними а анкеті твердженнями.

В результаті анкетування мі отримаємо шкали результатів, які інтерпретуються наступним чином:

Шкала «здобування знань»:

за згоду з твердженням: 4 – 3 бала; 17 – 3 бала; 26 – 2 бала; за незгоду з твердженням: 28 – 1 бал; по п. 42 – 1 бал. Максимум – 10 балів.

Шкала «оволодіння професією»:

за згоду з твердженням: 9 – 1 бал; 31 – 2 бала, 33 – 2 бала, 43 – 3 бала; 48 – 1 бал, 49 – 1 бал. Максимум – 10 балів.

Шкала «отримання диплому»: за незгоду з твердженням: 11 – 4 бала; за згоду з твердженням: 24 – 2 бала; 35 – 1 бала; 38 – 2 бала; 44 – 1 бал. Максимум – 10 балів.

Питання по пунктам. 5, 13, 30 є нейтральними до цілі опитувальника і в опрацювання не включаються.

Перевага мотивів за першими двома шкалами свідчить про адекватний вибір студентом професії і задоволеність нею.

Тест Кеттелла

Опитувальник (метод психодіагностики особистості) Кеттелла є багатовимірної методикою, оцінює властивості нормальної особистості, він описує особистісну структуру людини, виявляє особистісні проблеми, допомагає знайти корекційні механізми для вирішення особистісних проблем. Основою тесту Кеттелла служить «теорія особистісних рис». Згідно цієї теорії, особистість описується як що складається з стабільних, стійких взаємопов'язаних елементів (властивостей, рис), що визначають її внутрішню сутність і поведінка. Відмінності в поведінці людей пояснюються відмінностями у вираженості особистісних рис. При цьому передбачається, що порядок суб'єктів шкалою вираженості особистісних рис залишається одним і тим же в різних ситуаціях. В ході тестування при такому підході особистість співвідноситься з готовою системою координат, у рамках якої вимірюється вираженість заздалегідь заданих властивостей.

Для того, щоб визначити рівень розвиненості пізнавальної активності студентів, ми провели емпіричне дослідження, яке відбулося на базі Запорізького авіаційного фахового коледжу, в дослідженні приймали участь студенти 1-4 курсу спеціальності «Прикладна механіка» в кількості 122 осіб.

З метою вивчення змісту мотивації студентів технічного коледжу до навчання, нами було проведено анкетування «Мотивація навчання у виші» за методикою Т. Ільїної, та анкетування для діагностики сформованості та

мотивації студентів. Основними мотивами виступали: набуття знань, отримання диплому, оволодіння професією. Результати оцінювання для наочності відображено в діаграмі (рис. 2.1.).

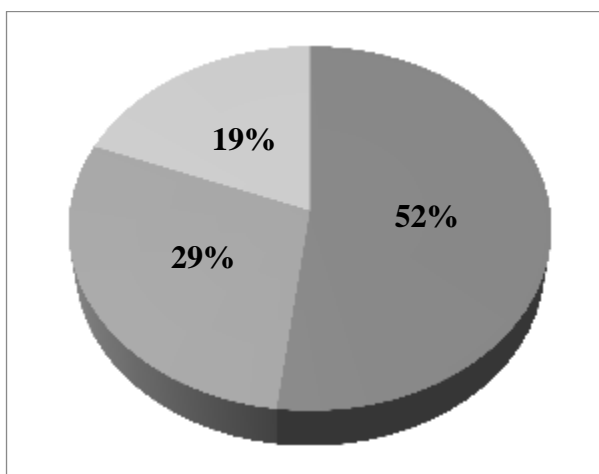

Рисунок 2.1. Результати діагностики мотивації навчання студентів

Як ми бачимо більшість опитуваних студентів 52%, основним мотивом вважають набуття знань. 29% опитуваних основним мотивом бачать отримання диплому і тільки для 19% основним мотивувальним фактором є оволодіння професією.

Для того, щоб оцінити, якою мірою у студентів розвинута потреба (прагнення) у досягненні успіхів, ми провели наступне анкетування «Анкета для діагностики сформованості та мотивації студентів. Результати проведення анкетування для наочності відобразимо у діаграмі (рис. 2.2.).

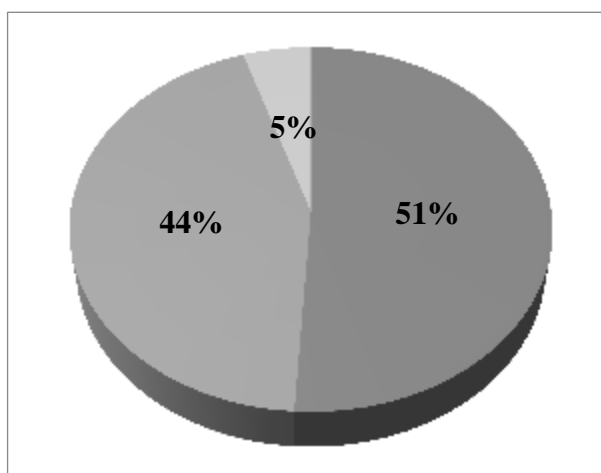

Рисунок 2.2. Діагностики сформованості та мотивації

Згідно діаграми 51% опитуваних має середній рівень мотивації, 44% високий і 5% низький. Як що розглянути ці результати у розрізі курсів, то можна побачити, що низький рівень мотивації притаманний більшості студентам першого курсу. Далі цей показник зменшується і на четвертому курсі ми вже не маємо студентів з низьким рівнем мотивації. Це каже про правильні методи з активізації пізнавальної активності, які застосовуються в Запорізькому фаховому авіаційному коледжі.

Для того, щоб оцінити, чи розвинена у студентів пізнавальна активність, ми провели анкетування за методикою Ч. Спільбергера (адаптованою до нашого дослідження) для оцінки мотивації до пізнавальної активності.

Результати оцінювання для наочності відображено в діаграмі (рис. 2.3.).

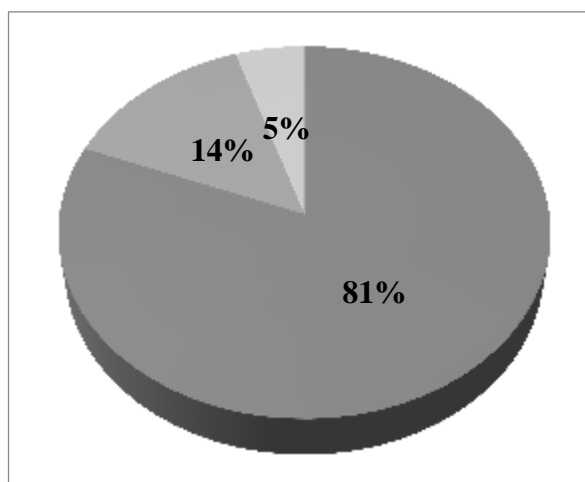

Рисунок 2.3. Результати вивчення пізнавальної активності

Пізнавальна активність 81% студентів знаходиться на середньому рівні, високий рівень мають 14% опитаних студентів і у 5% студентів низький рівень пізнавальної активності.

Для вивчення особливостей характеру, нахилів та інтересів студентів, які сприятимуть розвитку в них пізнавальної активності, ми провели наступну методику «16 – факторний особистісний опитувальник» за багатовимірною методикою Р. Кеттелла. Студентам було запропоновано відповісти на тестові питання за 5 факторами.

Для виявлення рівня розумових здібностей, оперативності мислення,

загального рівня вербальної культури та ерудиції учнів, ми використали фактор – «В» опитувальника. Результати оцінювання представлено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Розумові здібності фактор «В»

Рівень розвиненості розумових здібностей	Студенти	
	Кількість осіб	Відсоткове значення, %
Високий	55	45
Середній	60	49
Низький	7	6
Всього	122	100

Проаналізувавши результати ми можемо бачити, що у студентів, які проходили опитування, перевищує середній рівень розвинутої розумових здібностей, оперативності мислення, ерудиції, з результатом 49% (60 студентів). Це вказує на те, що ці студенти мають високу здатність до навчання, можуть абстрактно мислити та інтелектуально розвинені. Для наочності результати зведені в таблицю 2.2 зведемо у діаграму (рис 2.4).

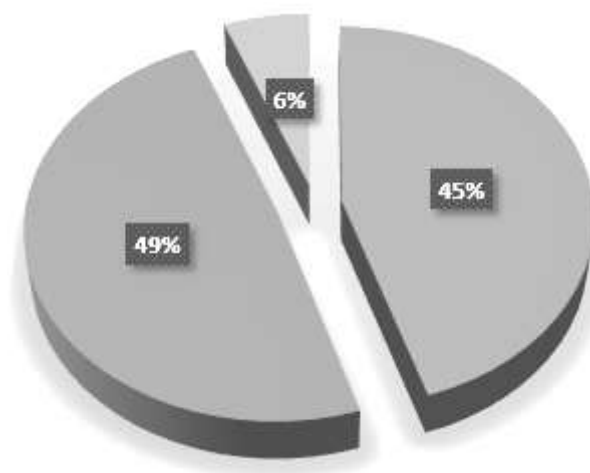

Рисунок 2.4. Розумові здібності фактор «В»

Для виявлення рівня емоційної стійкості студентів, ми скористалися фактором «С» «16-ти факторного особистісного опитувальника».

Результати оцінювання представлено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Розумові здібності фактор «С»

Рівень розвиненості емоційної стійкості	Студенти	
	Кількість осіб	Відсоткове значення, %
Високий	7	6
Середній	94	77
Низький	21	17
Всього	122	100

Отримані результати свідчать, що найбільшого відсотка опитуваних 77% (94 особи) середній рівень емоційної стійкості. Це свідчить про емоційну зрілість студентів, високу працездатність, стійкість в інтересах та високу працездатність. Студентів з низьким рівнем емоційної стійкості 17% (21 особа), такі студенти легко засмучуються, імпульсивні, можуть знаходитись під впливом почуттів, легко втомлюються. До таких студентів треба привернути більше уваги. Для наочності результати зведені в таблицю 2.6 також зведемо у діаграму (рис 2.5.).

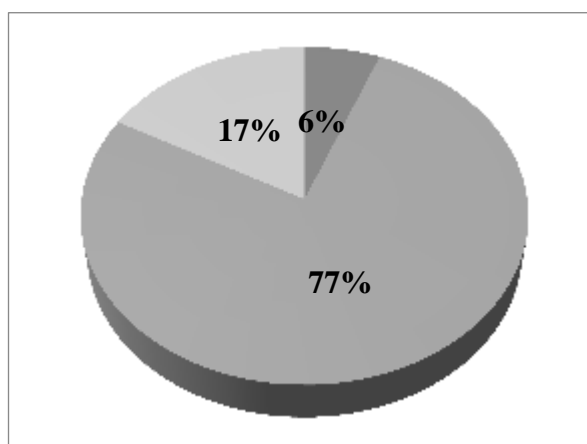

Рисунок 2.5. Розумові здібності фактор «С»

Для виявлення рівня наполегливості студентів, ми використали фактор – «Е» (домінантність – конформність) «16-ти факторного особистісного опитувальника» Результати оцінювання представлено в таблиці 2.4. Також для наочності побудована діаграма (рис 2.6.).

Розумові здібності фактор «Е»

Рівень розвиненості наполегливості	Студенти	
	Кількість осіб	Відсоткове значення, %
Високий	28	23
Середній	94	77
Низький	0	0
Всього	122	100

Проаналізувавши результати опитування, можна зробити наступний висновок. У нашій вибірці студентів перевищує середній рівень наполегливості 77% (94 студента). Це свідчить, про їх самостійність, незалежність, домінантність іноді конфліктність.

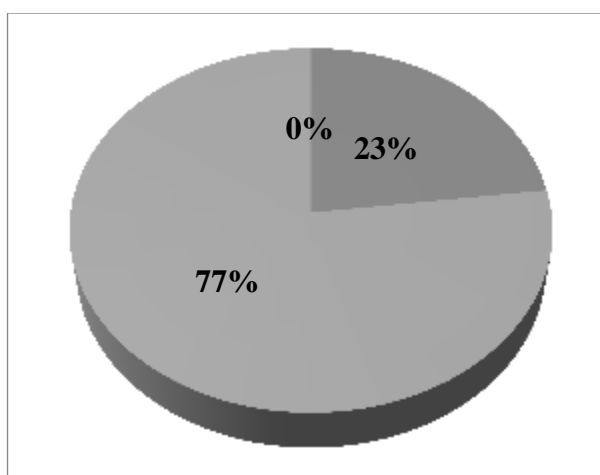

Рисунок 2.6 Розумові здібності фактор «Е»

Для виявлення рівня сумлінності студентів, був використаний фактор – «G» «16-ти факторного особистісного опитувальника».

Результати оцінювання представлено в таблиці 2.5. Результати тестування вказують на те, що в цій групі загально проявляється середній рівень сумлінності, який становить 45% (55 осіб) з усієї кількості студентів. Це свідчить про те, що учні виявляють добросовісність, відповідальність, високу нормативність, наполегливість, сильний характер та врівноваженість.

30 студентів (25%) мають високий рівень сумлінності. Ці студенти є емоційно дисциплінованими, сумлінними, стійкими та рішучими, з почуттям великої відповідальності.

Таблиця 2.5

Розумові здібності фактор «G»

Рівень розвиненості наполегливості	Студенти	
	Кількість осіб	Відсоткове значення, %
Високий	30	25
Середній	55	45
Низький	37	30
Всього	122	100

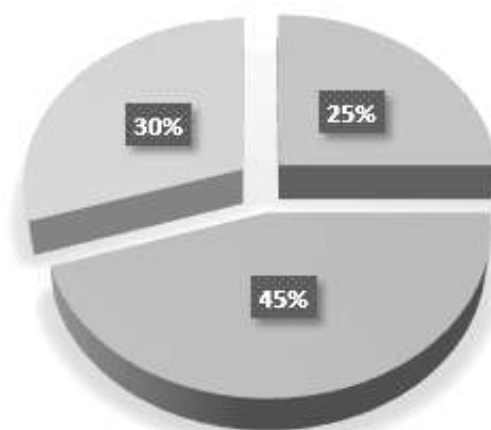

Рисунок 2.7. Розумові здібності фактор «G»

Для виявлення рівня розвиненості самостійності студентів ми використали фактор «Q2» «16 – факторного особистісного опитувальника». Результати оцінювання представлено в таблиці 2.6, та діаграмі (рис 2.8.) Проаналізувавши результати дослідження, можна зробити висновок, що у студентів цієї групи (67%, 82 осіб) переважають середні показники самостійності. Це вказує на те, що кожен із цих учнів самостійно приймає рішення та не має залежності від групи, такі студенти не потребують схвалення та підтримки зі сторони, вони є самостійними та винахідливими.

Розумові здібності фактор «Q2»

Рівень розвиненості наполегливості	Студенти	
	Кількість осіб	Відсоткове значення, %
Високий	30	25
Середній	82	67
Низький	10	8
Всього	122	100

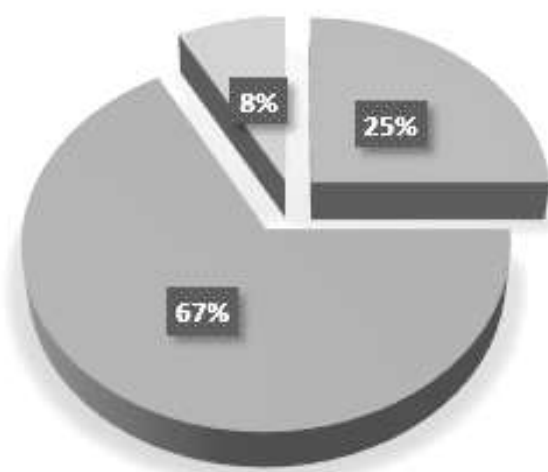

Рисунок 2.8. Розумові здібності фактор «Q2»

Отримані результати діагностики пізнавальної активності студентів було узагальнено та представлено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Узагальнені результати

Рівень	Тест 1		Тест 2		Тест 3		Тест 4		Тест 5		Тест 6		Тест 7		Σ%
	кільк. особ	%	кільк. особ	%	кільк. особ	%	кільк. особ	%	кільк. особ	%	кільк. особ	%	кільк. особ	%	
Низький	6	5	6	5	7	6	21	17	0	0	37	30	10	8	10
Середній	62	51	99	81	60	49	94	77	94	77	55	45	82	67	64
Високий	54	44	17	14	55	45	7	6	28	23	30	25	30	25	26

Порівняльний аналіз отриманих даних показав, що у цій групі студентів середні дані щодо розвиненості пізнавальної активності, 64% студентів проявляють середній рівень цієї якості, їхні інтереси є емоційно стійкими та стабільними, вони виявляють високу працездатність, мають тенденцію до самостійності та не залежать від групи. Вони впевнено виконують завдання середньої важкості, але уникають ситуацій, пов'язаних із ризиком.

Для наочності за результатами ми побудували діаграму (рис. 2.9.).

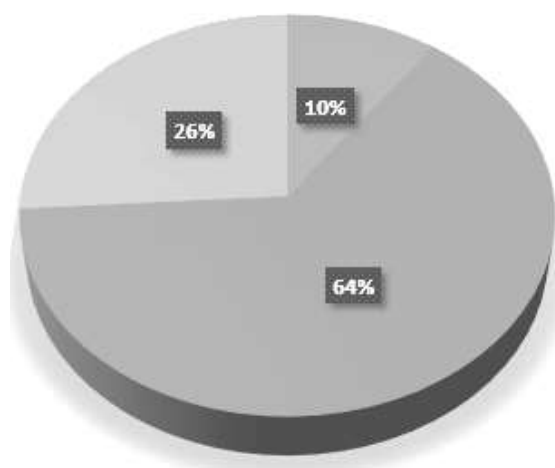

Рисунок 2.9. Загальні результати

Отже, пізнавальна активність має прямий зв'язок з пізнавальною самостійністю та дуже залежить від мотивації. Крім того рівень пізнавальної активності, також є залежним від особистих якостей студента.

Таблиця 2.8

Труднощі у формуванні пізнавальної активності

№	Фактори	%
1	Особиста недисциплінованість.	18,6
2	Невміння працювати самостійно, невиконання домашнього завдання.	10
3	Відсутність інтересу до предмету.	18,1
4	Незадоволеність побутовими умовами.	8,1
5	Низький рівень знань.	15,2
6	Від'ємне емоційне ставлення.	6,2
7	Висока зайнятість протягом дня.	4,3
8	Початкова відсутність інтересу до вибраної професії.	2,4
9	Не сформованість у студентів об'єктивного уявлення про пізнавальну активність як невід'ємну якість майбутнього висококваліфікованого працівника.	17,1

Основні причини недостатньої розвиненості пізнавальної активності студенти бачать у зовнішніх та внутрішніх чинниках. Зовнішній чинник - перевантаженість аудиторними заняттями, неблагополучні побутові умови, соціальні причини. Внутрішні чинники – особиста недисциплінованість, невміння працювати самостійно.

Перед проведенням дослідження мотиваційних чинників, що спонукають студентів до формування та розвитку пізнавальної активності, ми вважаємо за доцільне дослідити ставлення студентів до навчання в обраній професії, що визначає рівень їх зацікавленості в навчанні та самовдосконаленні. У цьому напрямку були зібрані дані, що показали зміст мотивів студентів першого курсу. Вдалося виділити дві групи: перша група пов'язана зі змістом навчальної діяльності та процесом її виконання (внутрішні), друга група - взаємовідносини студентів з оточуючим середовищем (зовнішні). Під час обробки даних були виявлені види мотиваційних чинників студентів та складена таблиця 2.9 у порядку зменшення значущості для студентів кожної групи мотивів.

Таблиця 2.9

Мотиваційні чинники

№	Мотиви студентів	%
1	Інтерес до професії, навчання за професією	72
2	Продовження навчання у вишах	35,3
3	Здобуття середньої професійної освіти	32,4
4	Майбутнє самовизначення	31,6
5	Соціальна значність професії	26,5
6	Самовдосконалення	14,7
7	Покликання, мрія	7,5
8	Продовження сімейної традиції	4,7
9	Вимога батьків	3,1

Отримані вибіркові дані свідчать, що для однієї третини студентів освіта має значення, проте, незважаючи на її важливість, вони надають набагато

більшого значення інтересу до вивченої професії, тобто до спеціальних дисциплін, а не загального освітнього процесу з метою розширити свої знання про різні аспекти навколишньої реальності.

Незважаючи на те, що 35,3% студентів спрямовані на отримання вищої освіти, лише 14,7% визнають важливість самовдосконалення під час навчання. Це означає, що значна частина з них не усвідомлює роль освіти в своєму житті і прагне отримати освіту не для інтелектуального розвитку, а для досягнення матеріального щастя, що з ним пов'язане. Отримані дані свідчать про те, що у більшості студентів сформувався комплекс потреб, що проявляється у прагненні приєднатися до життя та діяльності дорослих.

Аналіз результатів дослідження мотиваційних чинників, які підштовхують студентів до формування та розвитку пізнавальної активності, виявив недостатню мотиваційну підтримку (аналіз проводився на основі даних, отриманих за допомогою «опитувальника мотивації»). Перші місця посідають: мотив уникнення невдачі, якому притаманна негативна стимулююча цінність результату, а саме страх показати низький результат, та змагальний мотив. Важливі внутрішні пізнавальні мотиви як ведучі відзначаються у невеликій кількості студентів.

Мотиви, які спонукають студентів до формування пізнавальної активності зведені в таблицю 2.10.

Таблиця 2.10

Спонукаючі мотиви

№	Мотиви	%
1	Інтерес до професії, навчання за професією	10
2	Продовження навчання у вишах	17,1
3	Здобуття середньої професійної освіти	36,7
4	Майбутнє самовизначення	19,5
5	Соціальна значність професії	7,1
6	Самовдосконалення	8,6

Запропонований метод діагностики пізнавальної активності базується на опитувальнику Ч.Д. Спільбергера, спрямованому на дослідження рівнів пізнавальної активності, тривожності та гніву як актуальних станів та як властивостей особистості. Цей варіант був доповнений нами новими питаннями та новим методом обробки та визначений нами як методика «Оцінка рівня пізнавальної активності». Рівень пізнавальної активності студентів визначався за п'ятибальною шкалою шляхом розрахунку середнього балу за всіма відповідями на питання, які подані в додатку та був розподілений відповідно до оцінної шкали.

Високий рівень – від 4,0 до 5,0 балів.

Середній рівень – від 3,0 до 3,9 балів.

Низький рівень – від 2,5 до 2,9 балів.

- Високий рівень – творчий.

Характеризується зацікавленістю та бажанням не лише глибоко зрозуміти сутність явищ і взаємозв'язків, а й знайти для цієї мети новий спосіб. Цей рівень активності забезпечується збудженням високої міри розходження між тим, що студент знав, що вже бачив у своєму досвіді, та новою інформацією, новим явищем. Активність, як якість діяльності особистості, є необхідною умовою та показником реалізації будь-якого принципу навчання.

- Середній рівень – інтерпретаційна активність.

Характеризується бажанням учня виявити зміст вивченого матеріалу, прагненням зрозуміти зв'язки між явищами та процесами, оволодінням методами застосування знань в змінених умовах. Типовим показником є велика стійкість вольових зусиль, що проявляється в тому, що студент прагне довести почату справу до кінця, у разі ускладнень він не відмовляється від виконання завдання, а шукає шляхи його вирішення.

- Низький рівень – репродуктивна активність.

Характеризується бажанням студента розуміти, запам'ятовувати та відтворювати знання, оволодіти способом їх застосування за зразком. Цей рівень відрізняється нестійкістю вольових зусиль студента, відсутністю

інтересу у студентів до поглиблення знань та відсутністю питань типу: «Чому?»

Згідно з вищевикладеним, можна стверджувати, що розвиток пізнавальної активності студентів під час навчання повинен бути здійснений з урахуванням психолого-педагогічних аспектів, що впливають з аналізу виокремлених компонентів та відповідних їм критеріїв, цілісності освітньої, розвивальної і виховної функцій навчання. Це включає розробку та впровадження ефективних стимулів для студентів, які б стимулювали їх до активної пізнавальної діяльності, використання різних форм, методів і засобів навчання, спрямування студентів на необхідність самостійного отримання знань, а також організацію контролю знань, що б стимулював би студентів до самостійної пізнавальної активності, самоконтролю, самооцінки та самокоригування власних навчальних досягнень.

Отже, отримані дані під час експерименту підтвердили що пізнавальну активність студентів в повній мірі не сформовано і наше дослідження дало змогу виявити причини цього і необхідність спеціально організованої роботи з формування пізнавальної активності студентів.

2.2. Організаційно-педагогічні умови формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів

Базуючись на отриманих експериментальних даних та теоретичному аналізі представленої проблеми нами було розроблено організаційно-педагогічні умови формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів:

- Орієнтація на практично-орієнтований підхід до навчання, з акцентом на вирішення реальних завдань, що сприяє залученню студентів до активної участі у процесі навчання.

- Використання інтерактивних методів навчання, таких як групова робота над проектами та практичні справи, що стимулюють студентів до активної ролі

в процесі засвоєння матеріалу.

- Сприяння виробленню у студентів навичок самостійної роботи шляхом проведення практичних завдань та проектів, які стимулюють їх до самостійного пошуку та аналізу інформації.

- Використання сучасних технологій навчання, в тому числі відео-лекцій, віртуальних лабораторій та спеціалізованого програмного забезпечення, для залучення студентів технічних спеціальностей до активного та пізнавального процесу.

- Мотивація до навчання, створення стимулюючого середовища, використання цікавих тематик творчо-пошукових робіт, заохочення до самостійного вивчення матеріалу, проведення конкурсів та заохочувальних заходів сприяє активізації пізнавальної активності.

- Розвиток сучасної матеріально-технічної бази: наявність сучасних навчальних аудиторій, лабораторій, комп'ютерів та програмного забезпечення сприяє здійсненню глибокого й активного вивчення матеріалу.

- Використання міжпредметних зв'язків: Організація співпраці між викладачами різних дисциплін для забезпечення цілісного розуміння навчального матеріалу та підвищення мотивації студентів.

Представлені організаційно-педагогічні умови сприятимуть формуванню пізнавальної активності студентів технічних коледжів, допомагаючи їм розвивати критичне мислення, здатність до аналізу та творчий підхід до вирішення завдань

Організаційно-педагогічні умови для формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів можуть включати різноманітні аспекти. Це і сучасні методи навчання. Наприклад, використання інтерактивних методик, практичних занять, лабораторних робіт та впровадження інноваційних технологій у навчальний процес справді допомагає стимулювати активну пізнавальну діяльність студентів. Ці підходи дозволяють залучити студентів до активної участі в навчальному процесі шляхом залучення до вирішення завдань, виконання практичних завдань та експериментів. Використання інтерактивних

методів сприяє підвищенню зацікавленості та залученню уваги студентів до предмету, що в свою чергу сприяє покращенню засвоєння навчального матеріалу та розвитку пізнавальних навичок [33].

Рисунок 2.10. Використання інтерактивних методів навчання

Практичні заняття та лабораторні роботи дають студентам можливість застосувати теоретичні знання на практиці, що сприяє засвоєнню матеріалу та розвитку навичок роботи у певній області.

При створенні лабораторної роботи в будь-якому програмному комплексі, викладач повинен дотримуватися таких умов: прив'язка варіанту завдання до номеру студента за списком, зміна номеру варіанта, повинна суттєво впливати або на умови а бо на хід експерименту. Такі вимоги спонукають студента до більш активного вивчення матеріалу, та участі в проведенні роботи. Окрім того проводячи експеримент в віртуальному середовищі, студент одразу бачить і хід експерименту і фактори котрі впливають на результат. Процес моделювання роботи електронних схем додає реалізму та спонукає студента до активного

вивчення матеріалу та самоосвіти.

Впровадження інноваційних технологій, таких як використання віртуальної реальності, онлайн-платформ для навчання та інших сучасних засоби, дозволяє зробити навчальний процес більш доступним та цікавим для студентів.

Створення стимулюючого середовища, використання захопливих тематик та заохочення до самостійного вивчення матеріалу є важливими елементами, спрямованими на стимулювання активності та інтересу до навчання [44].

Проведення конкурсів, заохочувальних заходів, а також позитивне підкреслювання успіхів студентів, може викликати бажання навчатися більше та досягати кращих результатів. В коледжі ми проводимо фахові конкурси з електроніки, електро-механіки, робототехніки та програмування. Конкурси можуть бути теоретичними або практичними. Для участі запрошуються студенти всіх курсів, для кожного курсу визначається свій рівень. Призери та номінанти отримують переваги в подальшому навчанні. Це надає додаткових стимулів студенту до саморозвитку.

Правильно підібрані стимули можуть підвищити мотивацію студентів до досягнення академічних успіхів. Підтримка мотивації до навчання через створення стимулюючого середовища та використання цікавих заходів є важливими чинниками, що сприяють активізації пізнавальної активності студентів.

Індивідуалізація навчання відіграє важливу роль у формуванні пізнавальної активності студентів. Як ми зазначили вище, в коледжі для студентів з першого курсу необхідно розробляти індивідуальні плани з врахуванням індивідуальних особливостей кожного студента та надання можливості вибору тем, форм та методів навчання може сприяти покращенню результатів навчання та зацікавленості учнів у предметі. Окрім того, звикаючи до планування та отримуючи результати, студенти звикають до системності в навчанні, що покращує їх результати та стимулює пізнавальну активність [37].

Обґрунтоване використання різних методів навчання, таких як

візуальний, аудіальний та кінестетичний, дозволяє кожному студенту знайти оптимальний спосіб засвоєння матеріалу. Це також сприяє більш ефективному засвоєнню знань та розвитку пізнавальних навичок.

Таким чином, індивідуалізація навчання сприяє розвитку пізнавальної активності студентів шляхом врахування їхніх потреб, уподобань та індивідуальних особливостей.

Підтримка й допомога також грають важливу роль в формуванні пізнавальної активності студентів.

Забезпечення можливості консультацій та індивідуального підходу до студентів дозволяє їм отримати необхідну допомогу та роз'яснення з питань, які викликають у них труднощі.

Створення атмосфери взаємодопомоги та співпраці може сприяти не тільки у формуванні позитивного соціального середовища, але й у стимулюванні студентів до активної участі в навчальному процесі, обміну ідеями та спільному розв'язанню завдань.

Наявність сучасної матеріально-технічної бази грає важливу роль у стимулюванні глибокого й активного вивчення матеріалу.

Наявність сучасних лабораторій дозволяє студентам застосувати теоретичні знання на практиці, а сучасне програмне забезпечення та комп'ютери допомагають у вивченні та виконанні практичних завдань. Це сприяє більш глибокому розумінню матеріалу та підвищує практичні навички студентів. Отже, інвестиції в сучасну матеріально-технічну базу сприяють покращенню якості навчання та забезпечують студентам можливість здійснювати глибоке та активне вивчення матеріалу.

Співпраця викладачів також може сприяти в розвитку мотивації студентів. Вони можуть бачити, як знання з різних дисциплін можуть бути застосовані в комбінований спосіб, що може надихати їх на більше глибоке розуміння та зацікавленість темою.

Організація міжпредметних зв'язків та співпраці між викладачами різних дисциплін може значно збагатити навчальний процес. Це сприяє забезпеченню

цілісного розуміння навчального матеріалу студентами шляхом показу зв'язків між різними темами та предметами [39].

Отже, дотримання цих умов сприятиме формуванню пізнавальної активності студентів технічних коледжів, підвищить якість їхньої освіти та підготовки до майбутньої професійної діяльності.

2.3. Методичні рекомендації для формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів

Формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів є важливою задачею для забезпечення їхнього успішного навчання вміння адаптуватися до вимог сучасного технічного світу та подальшої успішної кар'єри в технічних галузях. Формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів має велике значення для навчання студентів не лише з точки зору засвоєння конкретних технічних знань, а й розвитку їх критичного мислення, творчості та здатності до самостійного розв'язання проблем.

Нами розроблено загальні методичні рекомендації, спрямовані на підвищення рівня пізнавальної активності студентів технічних коледжів. Вони спрямовані на активізацію пізнавальної активності студентів технічних коледжів та створення сприятливого середовища для їхнього успішного навчання. Вони містять наступне:

1. Застосовування практичних завдань та проектів, які вимагають використання отриманих знань у реальних ситуаціях.
2. Стимулювання творчого підходу до вирішення завдань і розв'язання реальних технічних проблем.
3. Організація лабораторних робіт та експериментів таким чином, щоб дозволяти студентам самостійно вивчати та застосовувати технічні поняття.
4. При проведенні лабораторних або практичних робіт, стимулювання дослідницького підходу до вивчення нового матеріалу.

5. Використання інтерактивних методів, такі як обговорення, групова робота та дебати, щоб активізувати пізнавальну активність студентів та розвивати їх критичне мислення.

6. Залучення студентів до дискусій та вирішення технічних проблем.

7. Впровадження сучасних технологій в навчальний процес, такі як віртуальні лабораторії, симуляції та програмне забезпечення для моделювання технічних задач.

8. Заохочування до використання онлайн-ресурсів та інтерактивних платформ для навчання.

9. Організація екскурсій та практику на реальних виробничих підприємствах.

10. Залучання гостинних лекторів із сфери промисловості для виступів та майстер-класів.

11. Заохочування студентів до самостійного вивчення та вдосконалення своїх технічних навичок.

12. Надавання рекомендації щодо додаткових ресурсів для глибшого вивчення теми.

Ці методичні рекомендації спрямовані на активізацію пізнавальної активності студентів технічних коледжів та створення сприятливого середовища для їхнього успішного навчання.

ВИСНОВКИ

Дослідивши проблему формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів, ми дійшли висновків, що пізнавальна активність – це здатність суб'єкта сприймати, усвідомлювати і розуміти навколишній світ, а також активно шукати нові знання, розвивати власний інтелект, використовувати отримані знання в практичній діяльності [33].

У здійсненому дослідженні ми ретельно вивчили сутність феномену «пізнавальна активність студентів», розкрили зміст поняття та виокремили фактори, що впливають на формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів.

Проаналізувавши генезу проблеми підходів у формуванні пізнавальної активності студентів, ми прослідкували еволюцію підходів та методів, що використовувалися в цьому процесі.

Важливим етапом дослідження було визначення рівня мотивації студентів до пізнавальної активності, що є ключовим чинником в їхньому навчанні та майбутньому професійному розвитку. Ми провели експеримент, де на початку визначили критерії, показники оцінювання та методики діагностики. Потім за допомогою методики К. Замфір, Т. Ільїної, анкетування за методикою Павлова, діагностики пізнавальної активності за опитувальником Ч. Спільбергера були виявлені мотиви до навчання у студентів Запорізького авіаційного фахового коледжу, та визначений рівень сформованості їх пізнавальної активності. Згідно обраних критеріїв ми отримали результати згідно яких лише 26% студентів мають високий рівень сформованості пізнавальної активності, 64% середній і 10% показали низький рівень.

Отримані дані під час експерименту підтвердили що пізнавальну активність студентів в повній мірі несформовано і наше дослідження дало змогу виявити причини цього і необхідність спеціально організованої роботи з формування пізнавальної активності студентів.

Ми визначили організаційно-педагогічні умови, які сприяють формуванню пізнавальної активності студентів технічних коледжів. Нами розроблені загальні методичні рекомендації, які спрямовані на оптимізацію навчального процесу та підвищення активності та ефективності навчання студентів на технічних спеціальностях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ашеро́в А. Т., Логві́ненко В. Г. Методи і моделі оцінки педагогічного впливу на розвиток пізнавальної самостійності студентів. Харків : УПА, 2005. 164 с.
2. Бондар В. І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів. Київ : Вересень, 1996. 369 с.
3. Вікова психологія і психодіагностика : підручник / Л. Г. Терпецька. Київ : Видавничий дім «Слово», 2013. 608 с.
4. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / О. В. Скрипаченко та ін. Київ : Просвіта, 2001. 416 с.
5. Вища освіта України в умовах трансформації суспільства : стан, проблеми, тенденції розвитку, 1991-2006 рр. : наук.-допом. бібліогр. покажч. / упоряд. Л. О. Пономаренко. Київ : Педагогічна думка, 2008. 487 с.
6. Горяча Л. О. Квaziпрофесійна діяльність студентів як форма оволодіння професійними компетентностями. Харків : Коледж НФаУ, 2019. 99 с.
7. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). *Освіта*. 1993. С. 44-46.
8. Дьомін А. І. Методи і форми організації. Київ : Вища школа, 1975. 112 с.
9. Захарченко Н. В. Педагогічні умови використання ділових ігор у підготовці фахівців : дис. ... канд. пед. наук :13.00.04. Вінниця, 2006. 235 с.
10. Зінченко В. О. Тенденції розробки моделі фахівця. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2011. Вип. XXVII. С. 80-89.
11. Івлєва Л. Перспективи інноваційного розвитку освіти. *Вища школа*. 2013. № 10. С. 49-58.
12. Коваленко О. Е., Брюханова Н. О., Мельниченко О. О. Концепція професійно-педагогічної підготовки студентів інженерно-педагогічних

спеціальностей. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2005. Вип. 10. С. 7-20.

13. Кот М. І. Професійна мотивація студентів як спосіб активізації навчання. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2017. Вип. 75 (1). С. 130-132. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znprrn_2017_75%281%29__28.

14. Кремень В. Г. Енциклопедія освіти. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

15. Кузьменко В. В. Проблема розвитку пізнавальної самостійності студентів вищих навчальних закладів у вітчизняній педагогічній науці (1944-2012 рр.). *Педагогічний альманах*. 2015. Вип. 27. С. 237-244.

16. Лозова В.І. Пізнавальна активність школярів : спецкурс із дидактики : навч. посіб. Харків : Основа, 1990. 89 с.

17. Лозова В. І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів. Харків : ОВС, 2000. 164 с.

18. Логвиненко В. Г. Методика формування пізнавальної самостійності студентів технічних спеціальностей в процесі вивчення інформаційно-комунікативних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Харків, 2005. 19 с.

19. Лузан П. Г. Активізація навчання студентів. Київ : Вища школа, 1999. 216 с.

20. Лозова В. І. Пізнавальна активність школярів. Харків : Основа, 1990. 120 с.

21. Ляшенко І. В. Формування професійної мотивації студентів до успішної фахової діяльності. *Народна освіта*. 2013. № 1. С. 1-7. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=650.

22. Максименко В. П. Дидактика : курс лекцій : навч. посіб. Хмельницький : ХмЦНП. 2013. 222 с.

23. Малахова Ж. Д. Викладання соціології: досвід інноваційних прийомів : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 280 с.

24. Манько В. М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін. *Збірник наукових праць Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова*. 2000. Вип. 2. С. 153-161.

25. Мануйлов Є. М. Формування соціальної активності особи студента в процесі навчання у ВНЗ. *Педагогіка вищої школи*. 2017. № 2 (34). С. 43-48.

26. Марчук С. С. Науково-теоретичні аспекти контролю і оцінювання навчальної успішності учнів. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 8. С. 42-54.

27. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання : навч. посіб. / А. М. Алексюк та ін. Київ : ІСДО, 1993. 336 с.

28. Пашнев Б. К. Опитувальник для вивчення пізнавальної активності учнів. Харків : Основа, 2006. 68 с.

29. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. Н. Курлянд та ін. Київ : Знання, 2005. 168 с.

30. Педагогічна майстерність : підручник / за ред. І. А. Зязюна, 2-е вид., доп. і перероб. Київ : Вища школа, 2004. 422 с.

31. Перспективи розвитку коледжів і технікумів : доповідь Заступника Міністра освіти і науки на нараді голів Рад директорів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації України. *Освіта, технікуми, коледжі*. 2007. № 1 (16). С. 5-15. URL: https://virt.ldubgd.edu.ua/pluginfile.php/14586/mod_folder/content/0/Лаврівський/64.pdf?forcedownload=1.

32. Пономарьова Г. Ф., Степанець І. О. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів ВНЗ на заняттях із педагогіки. Харків : ФОП Шейніна О. В., 2010. 214 с.

33. Садова Т. А. Активізація пізнавальної діяльності студентів як умова підвищення якості навчального процесу. *Наука і освіта*. 2008. № 1-2. С. 27-30.

34. Симонова Л. М. Професійна компетентність викладача як запорука якісної підготовки кваліфікованих робітників. URL: <http://licey-cv.com/profesiyna-kompetentnist-vykkladacha-iak-zaporuka-iakisnoi-pidhotovky->

kvalifikovanoho-robitnyka/.

35. Синевич І. С. Педагогічне моделювання в умовах квазіпрофесійної діяльності. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2016. Вип. 2 (4). С. 81-84.

36. Скворцова С. О. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя на засадах контекстного навчання. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2010. Вип. 35. С. 66-71.

37. Солдатенко М. М. Теорія і практика самостійної пізнавальної діяльності. Київ : Вид-во. НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2006. 232 с.

38. Старинська О. Ініціатива як умова активізації пізнавальної діяльності учня. *Початкова школа*. 2000. № 5. С. 34-35.

39. Степко М. Світові тенденції розвитку системи вищої освіти та проблеми забезпечення якості й ефективності вищої освіти в Україні. *Вища освіта*. 2013. № 7. С. 13-22.

40. Технологія тренінгу / упоряд. О. Главник, Г. Бевз. Київ : Главник, 2005. 112 с

41. Тюріна В. О Система пізнавальних задач як засіб формування пізнавальної самостійності студентів. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2007. Вип. 330. С. 181-186.

42. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. Київ : Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1986. 768 с.

43. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. пед. закладів освіти. Київ : Академія, 2000. 544 с.

44. Хилько Є. Є. Теоретичні аспекти навчально-пізнавальної діяльності особистості: рівні, компоненти. *Вісник Черкаського університету*. 2011. Вип. 203, ч. II. С. 131-135.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для діагностики сформованості та мотивації студентів

1. Чи ви берете активну участь у всіх навчальних заняттях (лекції, практичні заняття, семінари)?

- Так, завжди – 3 бали.
- Здебільшого так – 2 бали.
- Ні, рідко – 1 бал.
- Зовсім не беру участь – 0 балів.

2. Наскільки ви активні в груповій роботі та обговореннях?

- Активно беру участь у всіх обговореннях – 3 бали.
- Беру участь більшість часу – 2 бали.
- Рідко беру участь – 1 бал.
- Не беру участь взагалі – 0 балів.

3. Чи ви відвідуєте позакласні заходи, семінари, майстер-класи, конференції?

- Часто відвідую – 3 бали.
- Рідко відвідую – 2 бали.
- Ні, не відвідую – 1 бал.
- Ніколи не відвідую – 0 балів.

4. Наскільки ви здійснюєте самостійне опрацювання навчального матеріалу?

- Щодня відводжу певний час на самостійне опрацювання – 3 бали.
- Окремі дні відводжу на це час – 2 бали.
- Рідко займаюсь самостійно – 1 бал.
- Ніколи не займаюсь самостійно – 0 балів.

5. Як ви ставитеся до отриманих знань та вмійнь?

- Завжди намагаюся використовувати їх в практичній діяльності – 3 бали.
- Використовую знання там, де це потрібно – 2 бали.
- Рідко знаходжу використання для отриманих знань – 1 бал.
- Ніколи не використовую отримані знання – 0 балів.

Після того, як студенти заповняють анкету, результати можна обчислити, просумувавши бали за кожним питанням. Наприклад, від 12 до 15 балів – високий рівень сформованості та мотивації, від 8 до 11 – середній рівень, менше 8 – низький рівень.

Додаток Б

Анкета для оцінки мотивації до пізнавальної активності

Анкетування використовується для збору даних та отримання інформації від респондентів. В даному випадку, проведення анкети може допомогти в розумінні того, що стимулює чи заважає індивіду в процесі навчання чи інших пізнавальних діяльностей. Анкетування дозволяє визначити, які чинники позитивно або негативно впливають на мотивацію особи до пізнавальних зусиль. Допомогти вивчити, які конкретні цілі та очікування має студент у відношенні до своєї пізнавальної активності. Також анкетування може виявити основні потреби та інтереси, які мотивують особу до здобуття нових знань. Разом набрані бали допоможуть нам оцінити рівень мотивації студентів до пізнавальної активності

1. Наскільки ви зацікавлені в отриманні нових знань та вмінь?
 - Дуже зацікавлений/зацікавлена – 3 бали.
 - Трохи зацікавлений/зацікавлена – 2 бали.
 - Не зацікавлений/зацікавлена – 1 бал.
 - Не можу визначити – 0 балів.
2. Чи важливо для вас вдосконалювати свої знання та навички?
 - Дуже важливо – 3 бали.
 - Трохи важливо – 2 бали.
 - Не важливо – 1 бал.
 - Не можу визначити – 0 балів.
3. Наскільки ви мотивовані для досягнення високих навчальних результатів?
 - Дуже мотивований/мотивована – 3 бали.
 - Трохи мотивований/мотивована – 2 бали.
 - Не мотивований/мотивована – 1 бал.
 - Не можу визначити – 0 балів.

4. Чи ви відчуваєте внутрішню потребу у постійному самовдосконаленні?

- Так, завжди – 3 бали.
- Вибірково – 2 бали.
- Рідко – 1 бал.
- Ні, не відчуваю – 0 балів.

5. Чи відчуваєте ви внутрішню задоволення від отримання нових знань?

- Так, завжди – 3 бали.
- Час від часу – 2 бали.
- Ні, не відчуваю – 1 бал.
- Не можу визначити – 0 балів.

6. Наскільки цікава або цінна для вас є отримана інформація?

- Дуже цікава/цінна - 3 бали.
- Трохи цікава/цінна - 2 бали.
- Не цікава/цінна - 1 бал.
- Не можу визначити - 0 балів.

7. Як ви ставитеся до викликів у навчанні та вирішенні складних завдань?

- Активно шукаю виклики – 3 бали.
- Приймаю виклики час від часу – 2 бали.
- Уникаю викликів – 1 бал.
- Не можу визначити – 0 балів.

9. Наскільки важливо для вас здобувати нові знання для досягнення власних цілей та амбіцій?

- Дуже важливо – 3 бали.
- Трохи важливо – 2 бали.
- Не важливо – 1 бал.
- Не можу визначити – 0 балів.

10. Наскільки ви маєте контроль над своєю власною навчальною

ситуацією?

- Маю повний контроль – 3 бали.
- Маю частковий контроль – 2 бали.
- Не маю контролю – 1 бал.
- Не можу визначити – 0 балів.

Інтерпретація результатів:

25-30 балів: Високий рівень мотивації – ви дуже зацікавлені в навчанні та постійно прагнете до самовдосконалення.

15-24 бали: Середній рівень мотивації – ви проявляєте певний інтерес до навчання, але можливо потрібно звернути увагу на якість мотивації та пошук додаткових джерел натхнення.

Менше 15 балів: Низький рівень мотивації – можливо варто переглянути свій ставлення до навчання та спробувати знайти додаткові джерела мотивації.

Додаток В

Анкета «Мотивація навчання у вузі» за методикою Т. Ільїної

При створенні цієї методики автор використовував ряд інших методик. В ній наявні три шкали: «здобування знань», «оволодіння професією», «отримання диплома». В опитувальник, для маскування, автор методики включила ряд фонових тверджень, які в подальшому не опрацьовуються

При створенні цієї методики автор використовував ряд інших методик. В ній наявні три шкали: «здобування знань», «оволодіння професією», «отримання диплома». В опитувальник, для маскування, автор методики включила ряд фонових тверджень, які в подальшому не опрацьовуються.

Інструкція:

Відмітьте вашу згоду знаком «+» або незгоду – знаком «-» з нижче наведеними твердженнями.

Текст опитувальника

1. Найкраща атмосфера на заняттях – це атмосфера вільних висловлювань.
2. Зазвичай я працюю з великим напруженням.
3. У мене рідко бувають головні болі через пережиті хвилювання і неприємності.
4. Я самостійно вивчаю ряд предметів, які, на мою думку, необхідні для моєї майбутньої професії.
5. Яку з притаманних вам рис ви більше всього цінуєте? Напишіть відповідь поруч.
6. Я вважаю, що життя потрібно присвятити обраній професії.
7. Я відчуваю задоволення від розв'язуванню на заняттях важких задач.
8. Я не бачу сенсу в більшості робіт, які ми виконуємо у вузі.
9. Велике задоволення мені приносить розповідь знайомим про мою майбутню професію.

10. Я середній студент, ніколи не буду хорошим, і тому не бачу сенсу прикладати зусилля, щоб стати кращим.
11. Я вважаю, що в наш час не обов'язково мати вищу освіту.
12. Я впевнений у правильності вибору своєї професії.
13. Від яких притаманних вам якостей ви б хотіли позбутися? Відповідь напишіть поруч.
14. При можливості я використовую на іспиті шпаргалки, конспекти і т.д.
15. Найкраща пора в житті - це студентські роки.
16. У мене дуже неспокійний сон.
17. Я вважаю, що для повного оволодіння професією, всі дисципліни потрібно вивчати однаково добре.
18. При можливості я би поступив у другий вуз.
19. Зазвичай, я спочатку беруся за легкі завдання, а складні залишаю на кінець.
20. При виборі професії для мене було важко зупинитися на одній з них.
21. Я можу спокійно спати після будь-яких неприємностей.
22. Я впевнений, що моя професія дасть мені моральне задоволення і матеріальний достаток в житті.
23. Я вважаю, що мої друзі здатні вчитися краще, ніж я.
24. Для мене дуже важливо мати диплом з вищою освітою.
25. З деяких практичних міркувань цей вуз найбільш зручний для мене.
26. У мене досить сили волі, щоб вчитися без нагадувань з боку адміністрації.
27. Життя для мене майже завжди пов'язане з величезною напругою.
28. Іспити потрібно здавати, витрачаючи при цьому мінімум зусиль.
29. Є багато вузів, в яких би я міг вчитися з таким же інтересом.
30. Яка з притаманних вам якостей найбільше заважає вчитися? Відповідь напишіть поруч.
31. Я людина, яка дуже всім захоплюється, і всі мої захоплення пов'язані з моєю майбутньою роботою.

32. Хвилювання через іспит чи роботу, яка не виконана вчасно, часто заважають мені спати.

33. Висока заробітна плата після завершення вузу для мене не головне.

34. Мені треба бути в дуже хорошому настрою, аби підтримати спільне рішення групи.

35. Я повинен був поступити до вузу, щоб зайняти відповідний соціальний статус, і не йти в армію.

36. Я вивчаю матеріал для того, щоб стати професіоналом, а не для іспиту.

37. Мої батьки хороші спеціалісти, і я хочу бути схожим на них.

38. Для просування по службі, мені необхідно мати вищу освіту.

39. Яка з ваших якостей допомагає вам вчитися? Відповідь напишіть поруч.

40. Мені дуже важко змусити себе вивчати ті дисципліни, які прямо не пов'язані з моєю спеціальністю.

41. Мене сильно турбують можливі невдачі.

42. Найкраще я вчуся після відповідного стимулювання, коли мене підхльостують.

43. Мій вибір даного вузу - остаточний.

44. Мої друзі мають вищу освіту, і я не хочу від них відставати.

45. Щоби в чомусь переконати групу, мені приходиться самому дуже наполегливо працювати.

46. В мене, переважно, хороший настрій.

47. Мене приваблює легкість, зручність майбутньої професії.

48. До вступу у вуз, я багато цікавився цією професією, багато читав про неї.

49. Моя професія найважливіша і найперспективніша.

50. Мої знання про цю професію були достатніми для впевненого вибору даного вузу.

Обробка результатів.

Шкала «здобування знань»:

за згоду з твердженням: 4 – 3 бала; 17 – 3 бала; 26 – 2 бала; за незгоду з твердженням: 28 – 1 бал; по п. 42 – 1 бал. Максимум – 10 балів

Шкала «оволодіння професією»: за згоду з твердженням: 9 – 1 бал; 31 – 2 бала, 33 – 2 бала, 43 – 3 бала; 48 – 1 бал, 49- 1 бал. Максимум – 10 балів.

Шкала «отримання диплому»: за незгоду з твердженням: 11 – 4 бала; за згоду з твердженням: 24 – 2 бала; 35 – 1 бал; 38 – 2 бали; 44 – 1 бал. Максимум – 10 балів.

Питання по п. 5, 13, 30 є нейтральними до цілі опитувальника і в опрацювання не включаються.

Висновки: перевага мотивів за першими двома шкалами свідчить про адекватний вибір студентом професії і задоволеність нею

Додаток Г

Опитувальник для визначення пізнавальної активності студентів на основі методу Ч. Спільбергера

1. Чи ви віддаєте перевагу новим викликам над відомими ситуаціями?
2. Чи любите ви досліджувати нові ідеї та концепції?
3. Чи відчуваєте ви себе комфортно в незвичних для вас ситуаціях?
4. Чи віддаєте ви перевагу незалежному вирішенню проблем над інструкціями від інших?
5. Чи шукаєте ви нові способи вирішення проблем?
6. Чи радієте ви викликам та складнощам у процесі навчання?
7. Чи цікавлять вас нові ідеї та концепції у вашій області навчання?
8. Чи вважаєте ви, що навчання має бути цікавим і захоплюючим?
9. Чи демонструєте ви ініціативу в пошуку нових знань та навичок?
10. Чи може вам бути цікаво експериментувати та впроваджувати нові ідеї?
11. Чи вважаєте ви себе творчою та інноваційною особистістю?
12. Чи відчуваєте ви себе впевнено в невизначеному середовищі?
13. Чи прагнете ви зрозуміти глибину понять та концепцій своєї області навчання?
14. Чи вам подобається вирішувати складні проблеми без очевидних відповідей?
15. Чи вважаєте ви, що розв'язання проблем потрібно шукати в різних джерелах та перспективах?
16. Чи любите ви досліджувати власні ідеї та гіпотези?
17. Чи відчуваєте ви себе здатними до самостійного навчання та досліджень?
18. Чи радієте ви навчальним викликам та новим можливостям?
19. Чи цікавлять вас нові підходи та методи навчання у вашій галузі?

На опитувальник виділяється 20 хвилин, студенти навпроти кожного питання проставляють цифру від 1 до 5.

Критерій наступний: 1 – це повний не погодження, а 5 – повне погодження.

Для підрахунку результатів, використовувати шкалу від 1 до 5 для кожного питання, де 1 – це повний не погодження, а 5 – повне погодження. Ділі розраховуємо середній бал за всіма питаннями.

Високий рівень – від 4,0 до 5,0 балів.

Середній рівень – від 3,0 до 3,9 балів.

Низький рівень – від 2,5 до 2,9 балів.

- Високий рівень – творчий.

Характеризується зацікавленістю та бажанням не лише глибоко зрозуміти сутність явищ і взаємозв'язків, а й знайти для цієї мети новий спосіб. Цей рівень активності забезпечується збудженням високої міри розходження між тим, що студент знав, що вже бачив у своєму досвіді, та новою інформацією, новим явищем. Активність, як якість діяльності особистості, є необхідною умовою та показником реалізації будь-якого принципу навчання.

- Середній рівень – інтерпретаційна активність.

Характеризується бажанням учня виявити зміст вивченого матеріалу, прагненням зрозуміти зв'язки між явищами та процесами, оволодінням методами застосування знань в змінених умовах. Типовим показником є велика стійкість вольових зусиль, що проявляється в тому, що студент прагне довести почату справу до кінця, у разі ускладнень він не відмовляється від виконання завдання, а шукає шляхи його вирішення.

- Низький рівень – репродуктивна активність.

Характеризується бажанням студента розуміти, запам'ятовувати та відтворювати знання, оволодіти способом їх застосування за зразком. Цей рівень відрізняється нестійкістю вольових зусиль студента, відсутністю інтересу у студентів до поглиблення знань та відсутністю питань типу: «Чому?».

**Декларація академічної доброчесності здобувача
ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я Підпригора Олександр Анатолійович, студент 2 курсу, форми навчання денна, факультету соціальної педагогіки та психології, спеціальність «Освітні, педагогічні науки», освітньо-професійна програма «Педагогіка вищої школи», адреса електронної пошти alexandr.podoprigora@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Організаційно-педагогічні умови формування пізнавальної активності студентів технічних коледжів» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

_____ Підпригора О. А.

_____ Локарева Г. В.